provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 9 juli 2019
Ons kenmerk 28/1.1/2019001652
Behandeld door mevrouw J.L.C.M. Wolters-Potters (0592) 36 58 22
Onderwerp: Jaarverslag en Jaarstukken 2018 Stichting DEO
Status: Ter informatie

Geachte voorzitter/leden,

Hierbij treft u ter informatie aan het Jaarverslag en de Jaarrekening 2018 van de Drentse Energie Organisatie (DEO) ter uitvoering van het besluit dat wij op dinsdag 9 juli 2019 hebben genomen. In het kader van de sturing op verbonden partijen is eind 2014 met uw Staten de afspraak gemaakt dat uw Staten van alle verbonden partijen in de exploitatiefase het jaarverslag en de jaarstukken ontvangen. Het Jaarverslag en de Jaarstukken 2018 zijn op (21 mei 2019, respectievelijk 12 februari 2019) door de DEO vastgesteld en zijn voorzien van een goedkeurende verklaring van de accountant.

Relatie met provinciaal doel
Zoals met u afgesproken, leggen wij in deze brief kort de relatie tussen het Jaarverslag 2018 van DEO en de provinciale doelstellingen. De inzet van DEO is gericht op het versnellen van de energietransitie. In dat kader financiert DEO - door het verstrekken van energieleningen aan zowel bedrijven, particulieren als maatschappelijke organisaties - projecten in het kader van duurzame energie. De DEO levert een bijdrage aan realisatie van doelstelling 5.1 "*Het stimuleren van, en het leveren van een bijdrage aan, een uitstoot door energiegebruik van 3,0 Mton in 2020 (dit is 20% lager dan in 1990)*". Uit het Jaarverslag 2018 volgt dat de realisatie van door DEO gefinancierde energieprojecten leidt tot een reductie van CO2 met ruim 70 kiloton per jaar. Deze CO2-reductie bedraagt ongeveer 11 % van de huidige provinciale reductie opgave van 605.000 ton per jaar (cijfers 2017). De totale projectenportfolio die DEO (mede)financiert draagt daardoor significant bij aan de provinciale klimaatdoelstelling om in 2020 niet meer dan 3.000 kiloton CO2 uit te stoten.

Jaarverslag 2018
In 2018 heeft DEO voor ruim € 4,3 miljoen aan maatwerkfinancieringen en energieleningen verstrekt. De helft hiervan is besteed aan maatwerkfinancieringen. Deze maatwerkfinancieringen hebben een divers karakter qua techniek waarin geïnvesteerd wordt. Het overgrote deel van de financieringen betreft zorgvastgoed. De andere helft van het in 2018 uitgezette bedrag van € 4,3 miljoen is gegaan naar de energieleningen. Daarbij zijn vooral veel projecten op het gebied van LED verlichting en zonnepanelen gefinancierd. Verduurzaming van vastgoed betreft ongeveer een kwart van de in 2018 verstrekte leningen.

Jaarrekening 2018
Uit de jaarrekening 2018 blijkt dat DEO eind 2018 beschikte over een lening van € 29,2 miljoen van de provincie Drenthe. In 2018 heeft er een wijziging plaatsgevonden waarin de door de provincie beschikbaar gestelde middelen zijn omgezet van een prestatiesubsidie naar een kredietsubsidie in de vorm van een lening. Dit verklaart dat het eigen vermogen per 31 december 2018 nihil is. De boekwaarde van de lening is ultimo 2018 echter € 27,5 miljoen: het cumulatieve resultaat van DEO over de jaren 2011-2018 en de voorziening op de leningenportefeuille zijn gesaldeerd met de lening van € 29,2 miljoen. De verwachting is dat de toekomstige resultaten van DEO gedurende de looptijd (tot en met 2025) toereikend zijn om de lening van € 29,2 miljoen in zijn geheel af te lossen.
De organisatiekosten voor de DEO bedragen in 2018 € 581.901,--. Aan rente-inkomsten heeft DEO een bedrag van € 739.882,-- ontvangen. Daardoor is over 2018 een positief resultaat geboekt van € 157.981,--. Daarnaast heeft DEO in 2018 een bedrag van € 1.486.575,-- als aflossing op de verstrekte energieleningen ontvangen.

Risico's
Het grootste risico voor de DEO is het debiteurenrisico. Hierover rapporteert DEO uitgebreid in het Jaarverslag 2018 (pagina 18 en verder). Uit deze toelichting wordt duidelijk dat mede door het actief debiteurenbeheer van DEO er in 2018 goede afspraken zijn gemaakt over het inlopen van betalingsachterstanden. In 2018 is één bedrijf formeel in gebreke gesteld. Dit bedrijf betaalt de lening nu in termijnen af aan het door DEO ingeschakelde incassobureau. In 2018 heeft DEO aan drie leningen een verhoogd risicoprofiel toegekend. Deze leningen vallen onder het bijzonder beheer. Dit betekent onder meer dat de DEO verscherpte aandacht heeft voor de kredietrisico's van deze leningen. Bij twee projecten is het aannemelijk dat de leningen niet (volledig) zullen worden afgelost. In totaal gaat het daarbij om een bedrag van € 730.554,--. DEO heeft hiervoor een voorziening getroffen.

Toekomstige ontwikkelingen 2019
De DEO heeft de resultaten van kwartaal 1 2019 gespiegeld aan de doelstellingen voor eind 2019. Op basis hiervan verwacht DEO verwacht alle gestelde doelstellingen uit het Jaarplan 2019 te behalen en het jaar 2019 met een positief resultaat af te sluiten.

Ten slotte kunnen wij u meedelen dat de heer J.W. Resink op basis van het rooster van aftreden op 10 september 2019 zal stoppen al bestuurslid van DEO. De huidige bestuursleden, de heer D. Dijk (voorzitter) en de heer W. Cnossen gaan door als bestuurslid van DEO. Met de persoon van de heer K.E. Engelse is een deskundig bestuurslid gevonden om de heer J.W. Resink op te volgen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter , secretaris

Bijlagen:
1.+1a. Jaarververslag 2018 DEO
2. Jaarstukken 2018 DEO
3. Controleverklaring accountant de Jong & Laan

DrentseEnergieOrganisatie

Jaarverslag 2018

Colofon

Status: Definitief
Datum: 30 april 2019
Opgesteld door: G.G.A. Hoek

De Drentse Energie Organisatie is mogelijk gemaakt door een subsidie van de provincie Drenthe.

© Drentse Energie Organisatie 2019

Inhoudsopgave

Inleiding 5
- Achtergrond 5
- Jaarplan 2018 5
- Jaarverslag 2018 6

DEO 2.0 7
- Omzetting en uitbreiding subsidie 7
- Organisatiestructuur 7
- Fondsdocumentatie 8
- Projectenadministratie 9

Resultaten 2018 10
- Maatwerkfinancieringen 10
- Energieleningen 13
- Toetsing aan de doelstellingen 15

Risicobeheer 18
- Preventieve maatregelen 18
- Ingebrekestelling 19
- Bijzonder beheer 20

Prognose 2019 22
- Spiegelen aan de doelstelling 22

Bijlagen 25
- Bijlage 1: Nadere analyse maatwerkfinancieringen 26
- Bijlage 2: Nadere analyse Energieleningen 32

DrentseEnergieOrganisatie

Bestuursverslag 2018

Inleiding

De Stichting Drentse Energie Organisatie (DEO) is in december 2011 opgericht door de provincie met als doel de energietransitie in Drenthe te versnellen. Jaarlijks rapporteert DEO aan de provincie over de behaalde resultaten in het jaarverslag en de jaarrekening over het afgelopen jaar. In dit jaarverslag wordt teruggekeken op het jaar 2018.

Achtergrond

De Stichting Drentse Energie Organisatie richt zich op het versnellen van de energietransitie. DEO biedt hiertoe ondersteuning in de vorm van kennis, netwerk en/of financiën. DEO heeft voor de uitvoering van haar werkzaamheden subsidie in de vorm van een lening ontvangen van de provincie Drenthe. De middelen uit de subsidie worden door DEO revolverend ingezet in duurzame energieprojecten. Dit doet DEO door middel van het verstrekken van leningen. Het gaat hierbij altijd om haalbare projecten die zonder deze vorm van financiering niet van de grond zouden komen.

Jaarplan 2018

In november 2016 heeft DEO haar nieuwe beleidsplan 2017-2020. Het beleidsplan vormt het kader voor het jaarlijks uit te werken jaarplan. Voor 2018 kende het jaarplan de volgende doelstellingen:

1. Ten behoeve van de omzetting van de subsidie in een kredietsubsidie medio 2018 zijn de procedures van DEO aangepast. DEO zorgt voor een goede implementatie van deze procedures in haar dagelijkse werkwijze;
2. DEO verstrekt in 2018 ten minste 8 maatwerkfinancieringen;
3. DEO verstrekt in 2018 voor ca. € 4 miljoen aan maatwerkfinancieringen;
4. DEO verstrekt in 2018 ten minste 75 Energieleningen Drenthe;

DEO in cijfers 2011 - 2018

- € 28,7 mln. gefinancierd
- 282 projecten gefinancierd
- € 94 mln. aan investeringen uitgelokt
- 506.366 GJ besparing/opwek per jaar
- 70.266 ton CO2-reductie per jaar

5. DEO verstrekt in 2018 voor ca. € 2 miljoen aan Energieleningen Drenthe;
6. Ten behoeve van de ondersteuning van de initiatieven van onderaf onderzoekt DEO samen met de NMF Drenthe de haalbaarheid van Streekstroom Drenthe. Bij gebleken haalbaarheid wordt Streekstroom Drenthe opgericht;
7. Vanuit Streekstroom Drenthe worden 2l maatschappelijke postcoderoos projecten ontwikkeld en door DEO gefinancierd;
8. DEO onderzoekt de mogelijkheden voor een concept waarbij witgoed in de huur wordt aangeboden, zet bij gebleken haalbaarheid dit concept uit in de markt en ondersteunt een eerste pilot.

Jaarverslag 2018

In dit jaarverslag wordt eerst ingegaan op de ontwikkelingen binnen de organisatie van DEO in 2018. Vervolgens worden de in 2018 behaalde resultaten beschreven en getoetst aan de doelstelling uit het jaarplan 2018. Daarna wordt ingegaan op het risicobeheer van de leningenportefeuille. Het jaarverslag wordt afgesloten met een prognose voor 2019.
In de rechterkantlijn van dit jaarverslag vindt u achtergrondinformatie over DEO en wordt een doorsnede gegeven van de projecten die DEO in de periode 2011 – 2018 heeft gefinancierd.
Dit jaarverslag heeft een tweetal bijlagen. In de eerste bijlage wordt analyse gemaakt van de tot en met 2018 verstrekte maatwerkfinancieringen. De analyse van de Energieleningen is opgenomen in bijlage 2.

DEO 2.0

Het jaar 2018 was een bijzonder jaar voor DEO. Het fondsvermogen is verhoogd, de looptijd verlengd en de organisatie is vernieuwd qua structuur en procedures. Dit hoofdstuk geeft een opsomming van de belangrijkste wijzigingen van DEO.

Omzetting en uitbreiding subsidie

Op 14 juni 2018 heeft de provincie Drenthe de subsidie aan DEO op verzoek van DEO herzien. De herziening had betrekking op de volgende punten:

1. De lopende prestatiesubsidie is omgezet in een kredietsubsidie (lening). Het omzetten van de subsidie sluit beter aan bij de begrotingssystematiek van de provincie (zowel gedurende de looptijd van DEO als voor de situatie daarna) en geeft een beter beeld van de schuldpositie van DEO.
2. Het subsidiebedrag is met € 10 miljoen verhoogd. Naast de reeds uitgekeerde € 29,2 miljoen heeft DEO de mogelijkheid om binnen de looptijd van de stichting nog € 10 miljoen op te nemen. Hiermee bedraagt het totaal fondsvermogen € 39,2 miljoen.
3. Oorspronkelijk mocht DEO tot en met 31 december 2020 leningen verstrekken. Met de herziening van de subsidie is deze looptijd verlengd tot 31 december 2025. Hiermee is DEO is staat het fondsvermogen maximaal te laten revolveren door ontvangen aflossingen opnieuw in te zetten voor het verstrekken van leningen.

Organisatiestructuur

DEO heeft steeds meer geld uitstaan in leningen waardoor een goed beheer van de portefeuille belangrijker wordt. Derhalve heeft DEO op 23 augustus 2018 de organisatiestructuur aangepast. De Raad van Toezicht wordt vervangen door een meerkoppig bestuur. Hierbij zijn twee van de drie zittende

Nieuwe organisatiestructuur

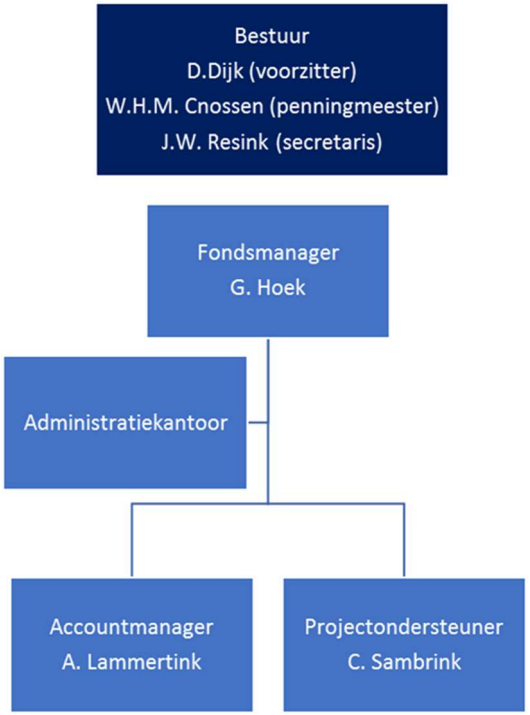

Raad van Toezicht leden toegetreden tot het bestuur. Eén van de Raad van Toezicht leden heeft afscheid genomen. Er is één nieuw bestuurslid benoemd. De functie van directeur bestuurder is omgezet in de functie van fondsmanager.
Met de voornoemde structuurwijziging formaliseert DEO die situatie die in de praktijk reeds aan het ontstaan was, wordt recht gedaan aan het belang van goed portefeuillebeheer en wordt de pragmatische en oplossingsgerichte aanpak van DEO gecontinueerd.

Fondsdocumentatie

De meeste fondsdocumenten dateerden uit de oprichtingsperiode van DEO. Met de aanpassingen die nodig waren als gevolg van de subsidieherziening en wijzigingen in de organisatiestructuur zijn is een deel van deze documenten ge-update. Het betreft:

- Investeringsreglement: Regels omtrent staatssteun zijn aangepast op de nieuwste Europese richtlijnen en de bepalingen met betrekking tot het verstrekken van garanties en het aangaan van participaties zijn verwijderd.
- Intern procedurehandboek: Aanpassingen op basis van de ervaringen van 6 jaar fondsbeheer.
- Richtlijnen financiële voorwaarden: Betreft een nieuw document. Het document heeft tot doel om de richtlijnen van DEO ten aanzien van de financiële voorwaarden die het verbindt aan financieringen, zodanig vast te leggen dat dit zorgt voor een transparante vaststelling.
- Renteblad 2018: Nieuw document. Vloeit voort uit de Richtlijnen financiële voorwaarden en stelt de basisrente en de risico-opslagen vast.
- Regeling Energielening Drenthe: De bestaande regelingen zijn omgezet in één revisie document.
- Renteblad Energieleningen 2018: Nieuw document. Stelt de renteopbouw van de energielening vast (basisrente, rentekorting en minimumrente).
- Treasurystatuut: Algehele update.

Nieuwe website DEO

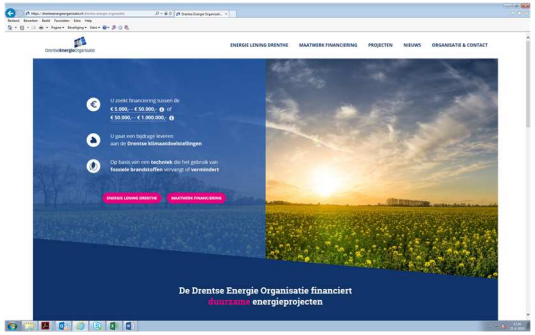

www.drentseenergieorganisatie.nl

Projectenadministratie

Door het toenemen van het aantal financieringen en als gevolg van nieuwe internationale verslaggevingsregels omtrent de waardering van leningen (IFRS 9) heeft DEO de gehele projectenadministratie opnieuw ingericht. Door de groei van de leningenportefeuille was het aantal incasso's voor het innen van rente en aflossing toegenomen tot ruim 400 in de maand. Door het verder automatiseren van de verwerking van deze incasso's in de administratie zijn de kans op fouten en de arbeidsintensiviteit geminimaliseerd. Daarnaast loopt de waardebepaling van de uitstaande leningen automatisch mee in de administratie.

Resultaten 2018

Dit hoofdstuk beschrijft de resultaten van DEO met betrekking tot de in 2018 verstrekte financieringen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen maatwerkfinancieringen en energieleningen. Daarbij wordt tevens ingegaan op de in 2018 afgeloste leningen. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met het toetsen van de behaalde resultaten aan de doelstellingen van 2018.

Maatwerkfinancieringen

Maatwerkfinancieringen zijn financieringen met een omvang van minimaal € 50.000 en maximaal € 1 miljoen. DEO mag maximaal 50% van de investering financieren. Het financieren geschiedt aan de hand van de procedures opgenomen in het Handboek DEO en overeenkomstig de regels uit het Investeringsreglement. In de onderstaande tabel staan de in 2018 gesloten financieringen vermeld.

Verstrekte maatwerkfinancieringen 2018

	Aantal	Cumulatieve omvang	Uitgelokte investering	Multiplier
Maatwerkfinancieringen	11	€ 2.980.000	€ 10.979.500	3,7

Onderstaand wordt per project een omschrijving gegeven:
Werkkapitaalfinanciering: Het bedrijf heeft in 2016 een fabriek gebouwd voor de productie van pellets uit koffieprut. Het bedrijf heeft vervolgens in de opstartfase tot tweemaal toe grote hinder ondervonden van het feit dat de toeleveranciers van koffieprut failliet gingen. Daarnaast heeft het bedrijf moeite gehad met de afzet van de pellets. De gezamenlijke financiers Rabobank, MKB –Fonds Drenthe en DEO voeren met elkaar het bijzonder beheer. Als onderdeel van dit bijzonder beheer is in 2018 door de drie financiers in 2018 een kortlopende werkkapitaalfinanciering verstrekt.

Maatwerkfinanciering

Zonnepark TT-Circuit

- Assen
- Overkapping motoren parkeerplaats met zonnepanelen
- 5,7 MWh opwek per jaar
- 3.170 ton CO2-reductie per jaar

Energieneutraal medisch centrum (nieuwbouw): Bouw van een nieuw energieneutraal medisch centrum te Emmer-Compascuum. Met de realisatie van het gebouw wordt jaarlijks ca. 77 ton CO2 bespaard ten opzichte van een gebouw dat voldoet aan de eisen van het huidige Bouwbesluit.

Zonnepanelen op agrarisch pand: Realisatie van een zonnecentrale (ca. 1.800 panelen, 496 kWp) op het dak van de melkveestal. De zonnepanelen produceren jaarlijks ca. 471.200 kWh aan duurzame energie.

Herfinanciering biovergister: Renovatie (groot onderhoud, vernieuwing en aanpassingen) van een reeds gefinancierde biovergister. De vergister produceert jaarlijks ca. 26.280 GJ aan duurzame energie.

Biomassaketel bij agrariër: Realisatie van een biomassakachel (met daarop aangesloten een verdamper en luchtwasser) bij een vleeskalverhouderij waarmee de stallen en bedrijfswoning worden verwarmd en de dunne mestfractie door verdamping wordt ingedikt. Met de installatie wordt jaarlijks 9.375 GJ duurzame warmte geproduceerd.

Duurzame renovatie van hotel naar kantoor (energieneutraal): Het monumentale voormalige hotel De Braak te Paterswolde wordt omgebouwd tot een energieneutraal kantoor/woonpand (EPC 0,0). De duurzame renovatie leidt tot een jaarlijkse CO2-reductie van 41 ton per jaar ten opzichte van een niet duurzame renovatie.

Uitbreiding duurzaam zorgvastgoed: Door een toename in het aantal geïnteresseerde zorgaanbieders wordt het in aanbouw zijnde energieneutrale medisch centrum te Roden uitgebreid. Het energieneutrale pand leidt tot een totale jaarlijkse CO2-reductie van 25 ton ten opzichte van een pand dat voldoet aan de eisen van het Bouwbesluit.

Pelletkachel bij nieuwbouwwijk: Realisatie van een pelletkachel bij de nieuwbouwwijk Nieuwveenselanden ten behoeve van de warmtelevering aan het warmtenet. De pellekachel is goed voor een warmteproductie van 20.000 GJ per jaar.

Maatwerkfinanciering

Zorgcentrum Joyce-house

- Smilde
- Ombouw kerkgebouw tot energieneutraal zorgcentrum voor meervoudig gehandicapte jongeren
- 600 ton CO2-reductie per jaar

Energieneutraal woonzorgcomplex: Initiatief van dorpsbelangen tot het ontwikkelen van een woonzorgcomplex om oudere zorgbehoevende inwoners te kunnen bedienen in het eigen dorp. Het energieneutrale complex leidt tot een totale jaarlijkse CO2-reductie van 34 ton ten opzichte van een complex dat voldoet aan de eisen van het Bouwbesluit.

Duurzame installaties woonzorgcomplex: Realisatie van een duurzaam woonzorgcomplex waarbij oudere inwoners de mogelijkheid wordt geboden langer in het dorp te kunnen wonen. DEO financiert de duurzame installaties bestaande uit zonnepanelen, een warmtepomp, de WTW installatie en het warmteafgiftesysteem. De installaties leiden tot een jaarlijkse CO2-reductie van 14 ton.

Energieleverend bedrijfspand: Realisatie van het energieleverend bedrijfspandpand te Coevorden. Het pand kent mede als gevolg van de grote zonnecentrale (ca. 1.400 panelen, 375 kWp) een EPC die lager is dan 0,0. Het energieleverend bedrijfspand leidt tot een totale jaarlijkse CO2-reductie van 252 ton ten opzichte van een pand dat voldoet aan de eisen van het Bouwbesluit.

Afgeloste/afgesloten maatwerkfinancieringen 2018

Naast de nieuw verstrekte leningen zijn in 2018 de onderstaande leningen volledig afgeloste en/of afgesloten:

- Biovergister Coevorden: De lening is vervroegd afgelost door de leningnemer
- Biovergister Klazienaveen: De vergister is vooralsnog niet gerealiseerd door problemen met betrekking tot de vergunningverlening. In overleg met de leningnemer is de lening ingetrokken.

Maatwerkfinanciering

Biovergister Drentse Hoeve

- Wezup
- 4.800.000 kWh opwek per jaar
- 2.277 ton CO2-reductie per jaar

Energieleningen

Een Energielening is een standaard financieringsproduct voor financieringen tussen de € 5.000 en € 50.000 en is bestemd voor het MKB, stichtingen, verenigingen, coöperaties en andere rechtsvormen in Drenthe. Energieleningen worden gekenmerkt door:

- Aanvragen geschiedt via de website. Hiervoor is naam, adres, KvK-nummer en een geüploade offerte voldoende;
- Binnen vijf werkdagen is de financiering afgerond;
- Binnen vijf werkdagen na ontvangst eindfactuur staat het geld op rekening aanvrager;
- De lening kent een lage looptijdvaste rente
- De lening kent een maximum financieringspercentage van 75%.
- Een lening kent geen afsluitprovisie en aflossen kan boetevrij.

In de onderstaande tabel staan de in 2018 gesloten energieleningen vermeld.

Verstrekte Energieleningen 2018

	Aantal	Cumulatieve omvang	Uitgelokte investering	Multiplier
Energieleningen	78	€ 2.120.324	€ 4.212.096	2

In de tabel op de volgende pagina zijn de verstrekte energieleningen onderverdeeld per bedrijfstak en technologie.

Energielening Drenthe

Fietsshop Harry Roosken

- Erica
- Zonnepanelen en warmtepomp
- Wekt 26.500 kWh op
- Bespaart 3.750 m³ gas
- 22 ton CO2-reductie per jaar

Verstrekte Energieleningen per bedrijfstak en technologie 2018

Project	Zon	LED	Combi Zon/LED	Pellet-kachel	Duurzaam vastgoed	Totaal
Agrarische bedrijven	9	1	1	1	2	14
Autobedrijven	4				4	8
Bouw- en installatiebedrijven			1		1	2
Detailhandel	3	11		1	5	20
Dienstverlening	2				3	5
ESCO				1		1
Horeca en recreatie	2			1	2	5
ICT	1					1
Infra					1	1
Sportverenigingen	2	3	1		1	7
Overige	12	2				14
Totalen	**35**	**17**	**3**	**4**	**19**	**78**

Afgeloste Energieleningen 2018

Naast de nieuw verstrekte Energieleningen zijn in 2018 in totaal 12 Energieleningen volledig afgelost. In twee gevallen is de lening vervroegd afgelost. Tien leningen zijn overgesloten naar een nieuwe lening. Voor deze tien leningnemers geldt dat zij aanvullende maatregelen hebben getroffen om hun bedrijf verder te verduurzamen waarbij de bestaande lening voor deze maatregelen is geïntegreerd in een nieuwe Energielening.

Energielening Drenthe

Vakgarage Stadman

- Annen
- Zonnepanelen
- Gasloos
- LED-verlichting
- Wekt 133.000 kWh op
- 75,4 ton CO2-reductie per jaar

Toetsing aan de doelstellingen

In de onderstaande tabel zijn de in 2017 behaalde resultaten afgezet tegen de doelstelling uit het jaarplan 2017.

	Doelstelling	Resultaat
Implementatie nieuwe fondsdocumentatie		23 augustus gereed (1)
Aantal maatwerk financieringen	8	11
Totale omvang maatwerkfinancieringen	€ 4 miljoen	€ 2.185.090 (2)
Aantal Energieleningen Drenthe	75	78
Totale omvang Energieleningen Drenthe	€ 2 miljoen	€ 2.120.324
Oprichten Streekstroom Drenthe		Nee (3)
Aantal maatschappelijke postcoderoos projecten	2	1 (4)
Onderzoek en start pilot verhuur witgoed		In uitvoering (5)

Toelichting:

1. De organisatie van DEO is dit jaar aangepast (zie hoofdstuk 2 van die jaarverslag). Daarnaast is de eerder verstrekte subsidie aangepast in een kredietsubsidie en in omvang verhoogd tot € 39,2 miljoen. Op 23 augustus 2018 heeft de toenmalige Raad van Toezicht van DEO ingestemd met de statutenwijziging. Op dezelfde datum is DEO gaan werken conform de nieuwe fondsdocumentatie.

Maatwerkfinanciering

Biomassacentrale Helios

- Hoogeveen
- Warmtevoorziening voor 232 appartementen sociale huur
- Warmteproductie 40.755 GJ
- 2.277 ton CO2-reductie per jaar

2. De totale omvang van de maatwerk financieringen is achtergebleven op de doelstelling. Reden hiervan is dat een viertal projecten met een gezamenlijk potentiële financieringsvraag van € 1,9 miljoen meer tijd nodig hadden om tot een goed uitgewerkte businesscase te komen. Van één van deze projecten (een coöperatief zonnepark op een NAM winningslocatie met een financieringsvraag van ca.€ 500.000) werd de SDE+ afgewezen. Deze SDE+ is inmiddels wel toegekend in de voorjaarsronde van de SDE+ van 2019.
3. Vanaf 2013 hebben DEO en de Natuur en Milieufederatie (NMF) intensief samengewerkt in het Servicepunt Energie Lokaal om coöperatieve initiatieven te ondersteunen met kennis. Met de oprichting van de Energiewerkplaats eind 2017 is deze rol overgenomen door de Energiewerkplaats. Hierop hebben DEO en de NMF besloten om in 2018 te onderzoeken of het mogelijk is in navolging van het Utrechtse Buurtstroom in Drenthe Streekstroom op te richten. Hierbij zou Streekstroom moeten optreden als gedelegeerd ontwikkelaar voor de lokale coöperaties bij de realisatie van concrete projecten, in het bijzonder postcoderoosprojecten. Medio 2018 werden de geluiden steeds sterker dat in het verwachte Klimaat en Energieakkoord afspraken zouden worden gemaakt over een verlaging van de energiebelasting op elektriciteit. Daarnaast zagen de ontwikkelingen binnen de SDE er zodanig uit dat het steeds minder interessant wordt om “kleinschalig” zon op dak te ontwikkelen. Hiermee zouden de verdienmodellen voor coöperatieve initiatieven onzeker worden en zou Streekstroom vooralsnog niets kunnen toevoegen. Om te voorkomen dat opgerichte coöperaties stoppen is gekeken naar alternatieve verdienmodellen waarbij coöperaties op basis van gelijkwaardigheid kunnen participeren in grootschalige duurzame energieprojecten. In Groningen was in een project reeds ervaring opgedaan met een soortgelijk model. Eind 2018 is vanuit dit Groningse project het bedrijf Bronnen van Ons opgericht met als werkgebied noord Nederland. Bronnen van Ons is inmiddels in Drenthe betrokken bij de ontwikkeling van een grootschalig zonnepark dat voor 50% eigendom wordt van de lokale coöperatie. DEO is als potentieel financier bij dit project betrokken. De NMF werkt nauw samen met Bronnen van Ons.

Energielening Drenthe

VV Noordscheschut

- Noordscheschut
- Zonnepanelen
- Heatpipes
- Wekken 38.500 Kwh op
- Besparen 6.000 m³ op gasverbruik
- 32,2 ton CO2-reductie per jaar

4. Eind 2017 is het eerste maatschappelijke postcoderoosproject gefinancierd door DEO. Dit project is medio 2018 gerealiseerd. Gelet op de verwachte uitkomsten van het Klimaat en Energieakkoord (zie toelichting 3) is geen tweede project ontwikkeld.
5. In 2018 heeft DEO samen met een partij een concept ontwikkeld voor het in de verhuur aanbieden van koelkasten. Juridisch bleek de uitwerking vaneen dergelijk concept complex door de regelgeving die geldt voor consumptief krediet. Het nu uitgewerkte concept blijkt echter juridisch en financieel haalbaar en lijkt interessant voor mensen met de “kleine” portemonnee. De tijd bleek te kort om reeds in 2018 een pilot te starten. De pilot is nu voorzien voor medio 2019.

Energielening Drenthe

Dorpshuis De Meerstal

- Zonnepanelen
- WTW-installatie
- Wekken 10.000 kWh op
- Besparen 5.000 m³ gas
- 14,3 ton CO2-reductie per jaar

Risicobeheer

Het aantal verstrekte leningen en de omvang van het uitstaande geld neemt toe. Hiermee wordt het risicobeheer op de leningenportefeuille een steeds belangrijker taak van DEO. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op preventieve maatregelen, ingebrekestellingen en leningen in een bijzonder beheersituatie.

Preventieve maatregelen

DEO biedt risicokapitaal. Dat wil zeggen dat de financieringen in de regel een hoger risico kennen dan reguliere bankfinancieringen. Dit hangt samen met één van de grondbeginselen dat DEO niet concurrerend in de markt mag opereren en derhalve slechts financiert op het moment dat dit bancair niet of niet geheel gebeurd.

DEO probeert de risico's van haar leningen te beperken door zorgvuldige procedures te doorlopen (beschreven in het procedurehandboek) en de besluitvorming op te knippen in een adviesrol van de fondsmanager en besluitvorming door het bestuur. De door de fondsmanager uitgevoerde risicoanalyse vormt een belangrijk afwegingspunt bij de uiteindelijke besluitvorming. Bij het verstrekken van financieringen vestigt DEO waar mogelijk zekerheden in de vorm van pandrechten of hypotheekrechten.

Ca. 98% van de leningen van DEO betreft annuïtaire lenigen waarbij de rente en aflossing maandelijks worden geïnd op basis van automatische incasso's. Door de maandelijkse betalingen heeft DEO een belangrijke eerste graadmeter van de financiële situatie van de leningnemer (bijvoorbeeld bij een

stornering). Dit geeft de mogelijkheid snel op te treden indien een ondernemer in moeilijkheden dreigt te komen. In 2018 is ca. 1% van de ca. 4.000 incasso's gestorneerd. In 99% van de gevallen was de stornering het gevolg van een tijdelijk tekort aan saldo op de rekening van de leningnemer en werd het gestorneerde bedrag op eerste verzoek overgemaakt op de rekening van DEO.

Voor grotere projectfinancieringen vraagt DEO jaarlijks de jaarrekeningen van de leningnemers op. Dit geeft naast het maandelijks beeld van het betaalgedrag inzicht in de financiële positie van het project. Tot nu toe is er geen aanleiding geweest om op basis van de ingediende jaarrekeningen met de leningnemers in overleg te treden.

Daar waar mogelijk vestigt DEO voor maatwerkfinancieringen zekerheden in de vorm van hypotheek of pandrecht. Van de 50 nu lopende maatwerkfinancieringen heeft DEO in 48 gevallen zekerheden gevestigd.

Ingebrekestelling

Leningnemers die zonder overleg en overeenstemming vooraf niet aan hun verplichtingen voldoen (verzuim) worden in gebreke gesteld. Een ingebrekestelling is een eerste stap tot het opeisen van de lening waarbij de leningnemer nog éénmaal de kans krijgt om binnen een door DEO gestelde termijn het verzuim op te heffen.

In 2018 is één leningnemer formeel in gebreke gesteld. Aangezien deze leningnemer ook geen gevolg gaf aan de voorwaarden van de ingebrekestelling is de lening opgeëist en uit handen gegeven aan een incassobureau. Het bedrijf betaald de lening nu in termijnen af aan het incassobureau.

Storneringspercentages

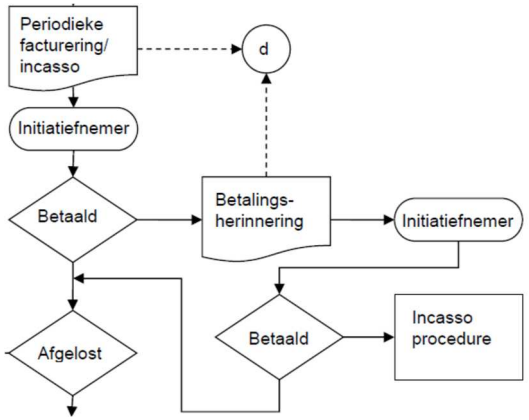

Percentage gestorneerde incasso's

- 2015: 5% van de ca. 950 incasso's
- 2016: 2,5% van de ca. 1.500 incasso's
- 2017: 1% van de ca. 3.500 incasso's
- 2018: 1% van de ca. 4.000 incasso's

Bijzonder beheer

Van bijzonder beheer is sprake indien de lening een verhoogd risicoprofiel heeft als gevolg van bijvoorbeeld een achterstand op rente- en aflossingsverplichtingen dan wel in situaties waarbij de financiële positie van de leningnemer is verslechterd. Het doel van bijzonder beheer is enerzijds de leningnemer te begeleiden naar herstel en anderzijds het bewaken van het kredietrisico op de openstaande lening. Eind 2018 zaten drie leningen in bijzonder beheer. In de onderstaande tabel wordt per lening een korte toelichting gegeven en een kwalitatieve beschrijving van het risico.

Project	Hoofsom '18	Toelichting
Lease zonnepanelen voor particulieren	€ 350.000	De door DEO gefinancierde werkmaatschappij bood zonnepalen aan in de lease voor Drentse huishoudens. Medio 2016 hadden 45 huishoudens gebruik gemaakt van het aanbod. Op dat moment stopten de investeerders met het financieren van de Holding waardoor er geen nieuwe leasecontracten meer werden gesloten. De lopende leasecontracten werden nog wel beheerd. Uit de cijfers bleek echter dat de liquiditeit van de werkmaatschappij terugliep waardoor de werkmaatschappij in de problemen zou komen. In 2017 is samen met de fondsen van Friesland, Amsterdam en Utrecht onderzocht of de werkmaatschappijen overgenomen konden worden door een ander bedrijf. Deze gesprekken hebben niet geleid tot het gewenste resultaat. Derhalve heeft DEO in 2018 met de aandeelhouder de afspraak gemaakt om de aandelen over te nemen. De formele overdracht heeft plaatsgevonden op 2 januari 2019. Vanaf die datum is DEO bezig met het ontmantelen van de werkmaatschappij door verkoop (eventueel met gebruikmaking van de Zonnelening Drenthe) van de panelen aan de huiseigenaren. De verwachting is dat de ontmanteling tot eind 2019 in beslag zal nemen. **Risico-inschatting:** Voor het project is in 2017 een voorziening getroffen van € 150.000. In 2019 wordt bekend hoe hoog de daadwerkelijke afschrijving zal worden. Het is de verwachting dat dit bedrag niet hoger zal zijn dan de voorziening.

Productie biobrandstof	€ 373.390 + € 7.164 (was € 350.00 en € 35.000)	Het bedrijf heeft in 2016 een fabriek gebouwd voor de productie van pellets uit koffieprut. Het bedrijf heeft vervolgens in de opstartfase tot tweemaal toe grote hinder ondervonden van het feit dat de toeleveranciers van koffieprut failliet gingen. Daarnaast heeft het bedrijf moeite gehad met de afzet van de pellets. De gezamenlijke financiers Rabobank, MKB –Fonds Drenthe en DEO voeren met elkaar het bijzonder beheer. In maart 2018 heeft het bedrijf vanuit de gezamenlijke financiers een werkkapitaalfinanciering ontvangen met de looptijd van een jaar. De aflossing hiervan verloopt volgens schema. **Risico-inschatting** Het risico op deze lening wordt gemiddeld tot groot geacht. Met de ondernemers is een plan uitgewerkt om uit de rode cijfers te komen. Dit plan is nu in uitvoering.
MKB-er Emmen	€ 25.275 (was € 40.000)	Bedrijf heeft een energielening. Nadat de eerste incasso in december 2017 normaal werd betaald, werden vervolgens alle maandincasso's gestorneerd. Bellen, mailen en het opnieuw inzetten van de incasso's leidde ondanks toezeggingen niet tot betaling van de openstaande bedragen. Het bedrijf is hierop zonder resultaat in gebreke gesteld. Vervolgens heeft DEO via een incassobureau de lening opgeëist. Het incassobureau heeft met leningnemer een betalingsregeling afgesproken van €750,- per maand en 2 x per jaar €5.000,-. Wanneer aan deze betalingsregeling wordt voldaan zal de financiering in 2 jaar zijn afgelost. **Risico-inschatting** Het risico op deze lening wordt ingeschat op klein tot gemiddeld. De leningnemer komt zijn afspraken met het incassobureau na.

DrentseEnergieOrganisatie

Prognose 2019

Met het schrijven van dit jaarverslag is het eerste kwartaal van 2019 alweer achter de rug. Op basis van de resultaten van dit eerste kwartaal is een goede prognoses voor 2019 te maken. In dit hoofdstuk worden de resultaten van het eerste kwartaal gespiegeld aan de doelstellingen voor 2019. In de toelichting hierop worden de verwachtingen voor eind 2019 beschreven.

Spiegelen aan de doelstelling

De doelstelling voor 2019 zijn opgenomen in het jaarplan 2019. Onderstaand worden de resultaten van kwartaal 1 gespiegeld aan de doelstellingen voor eind 2019.

.

	Doelstelling	Resultaat 1ste kwartaal
Aantal maatwerk financieringen	10	0(1)
Totale omvang maatwerkfinancieringen	€ 3,5 miljoen	€ 0
Aantal Energieleningen Drenthe	100	35(2)
Totale omvang Energieleningen Drenthe	€ 2,5 miljoen	€ 867.000
Start campagne Drenthe onderneemt Energieneutraal	)	Start april 2019(3)
Onderzoek en start pilot verhuur witgoed		Pilot in uitvoering (4)

En nu doe ik het ook!

www.ennudoeikhetook.nl

- Gratis energiescan voor het MKB
- Hulp bij realisatie energiemaatregelen
- Aantrekkelijke lening

Toelichting:

1. Het feit dat in het eerste kwartaal nog geen maatwerkfinancieringen zijn gesloten, geeft een vertekend beeld. De projectenportfolio met kansrijke projecten is eind eerste kwartaal gegroeid tot 12 projecten met een totale financieringsvraag van ruim € 8 miljoen en een potentiële investeringsomvang van bijna € 68 miljoen. Op basis van deze protfolio is het de verwachting dat de doelstellingen voor wat betreft de maatwerkfinancieringen ruimschoots worden gehaald.
2. Voor wat betreft het aantal energieleningen en de omvang hiervan ligt DEO goed op schema. Het is de verwachting dat de doelstelling voor 2019 worden behaald. Aandachtspunt vormt de sterke fluctuatie in het aantal aanvragen per week/dag. Deze lopen uiteen van weken zonder aanvragen tot 5 aanvragen op één dag. Met de campagne die medio april start (zie punt 3.) hopen we een meer continue stroom aan aanvragen te krijgen.
3. In het eerste kwartaal is in samenwerking met het Energieprogramma van de provincie gewerkt aan de campagne “En nu doe ik het ook!”. Met de campagne wordt beoogd het MKB aan te zetten tot verduurzamen van hun bedrijf. De campagne wordt medio april gestart door gedeputeerde Stelpstra die de ondernemers in een filmpje oproept mee te doen.
4. In 2018 is een concept ontwikkeld voor het in de huur aanbieden van witgoed. Het eerste kwartaal van 2019 is vooral benut om stakeholders te informeren en te betrekken bij het project. Het tweede kwartaal is gericht op het puntjes op de i zetten. Het is de verwachting dat de pilot zal starten in het derde kwartaal. Binnen het project krijgen deelnemers een gratis koelkast of koel-vriescombinatie als men lid wordt van de coöperatie. De koelkast/koel-vriescombinatie wordt betaald uit de jaarlijkse vergoeding die de coöperatie per lid ontvangt van Energie van Ons. De besparing voor de deelnemer kan oplopen tot € 200,- per jaar.

DrentseEnergieOrganisatie

Witgoedproject Free Fridge

Free Fridge A++++

Duurzaam domino effect

- Gratis koelkast/koel-vriescombinatie
- Voor leden lokale coöperatie
- Besparing energielasten € 200 per jaar

Gelet op het voorgaande verwacht DEO alle gestelde doelstellingen uit het jaarplan 2019 te behalen en het jaar 2019 met positief resultaat af te sluiten.

Assen, 22 mei 2019

D.Dijk (voorzitter)	W.H.M. Cnossen (penningmeester)	J.W. Resink (secretaris)

Bijlagen

Bijlage 1: Nadere analyse maatwerkfinancieringen

Aantal gefinancierde projecten per technologie

Project	Aantal
Biovergisting	7
Biomassacentrale	5
Biobrandstofproductie	2
Duurzaam vastgoed	14
Restwarmte	2
Totaal energievoorziening	3
Zonne-energie (PV)	21
	54

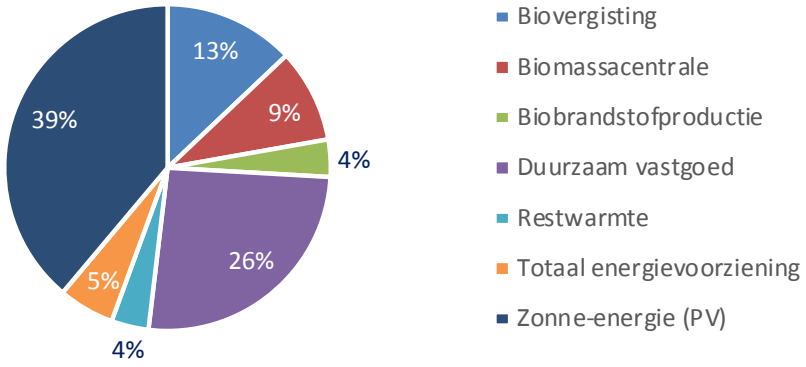

Uitgelokte investering per technologie en gemiddelde investering per project

Project	Investering
Biovergisting	€ 14.410.000
Biomassacentrale	€ 4.165.000
Biobrandstofproductie	€ 1.380.000
Duurzaam vastgoed	€ 32.148.250
Restwarmte	€ 235.000
Totaal energievoorziening	€ 7.100.000
Zonne-energie (PV)	€ 23.519.226
	€ 82.957.476

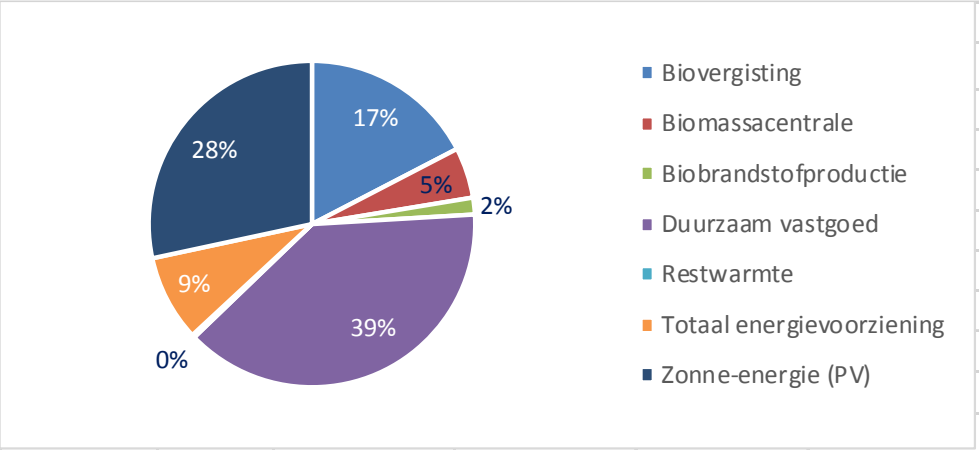

Project	Gem inv/pr
Biovergisting	€ 2.058.571
Biomassacentrale	€ 833.000
Biobrandstofproductie	€ 690.000
Duurzaam vastgoed	€ 2.296.304
Restwarmte	€ 117.500
Totaal energievoorziening	€ 2.366.667
Zonne-energie (PV)	€ 1.119.963
	€ 1.536.250

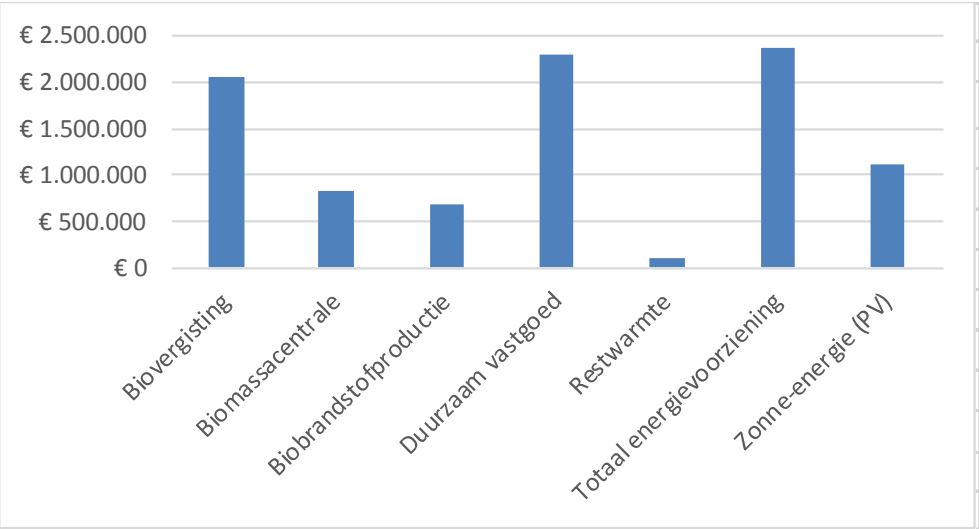

Omvang financieringen per technologie en gemiddelde financiering per project

Project	Gefinancierd
Biovergisting	€ 5.800.000
Biomassacentrale	€ 1.484.221
Biobrandstofproductie	€ 395.000
Duurzaam vastgoed	€ 5.278.500
Restwarmte	€ 117.500
Totaal energievoorziening	€ 2.000.000
Zonne-energie (PV)	€ 7.261.000
	€ 22.336.221

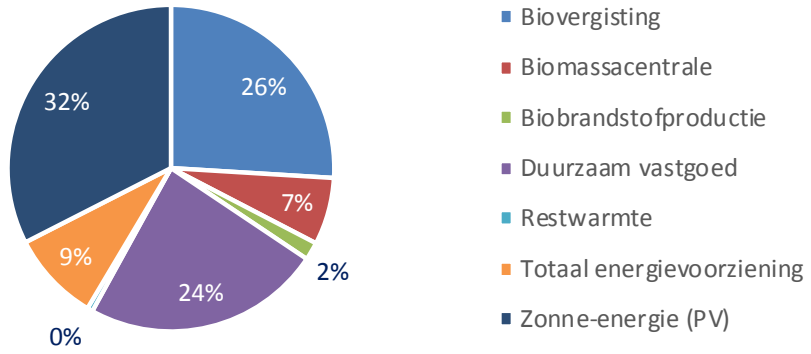

Project	Gem fin/pr
Biovergisting	€ 828.571
Biomassacentrale	€ 296.844
Biobrandstofproductie	€ 197.500
Duurzaam vastgoed	€ 377.036
Restwarmte	€ 58.750
Totaal energievoorziening	€ 666.667
Zonne-energie (PV)	€ 345.762
	€ 413.634

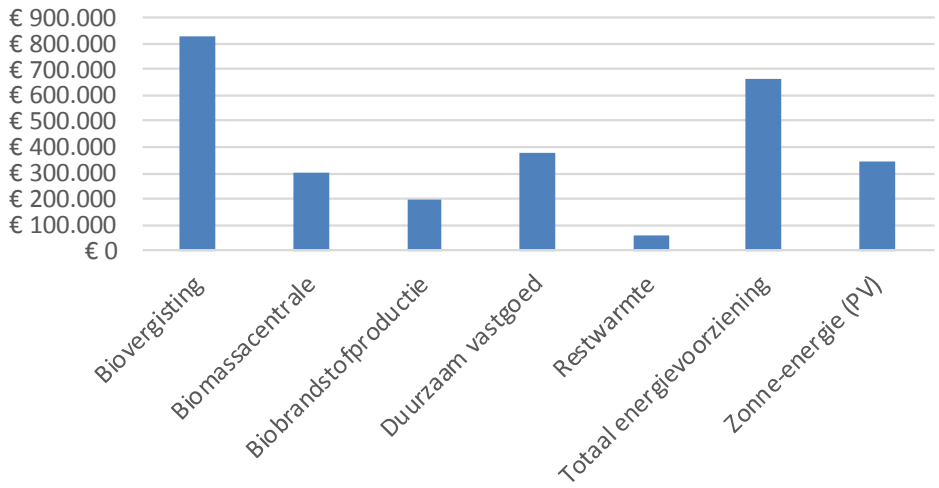

Financieringspercentage (percentage van de investering die is gefinancierd)

Project	Financ. %
Biovergisting	40%
Biomassacentrale	36%
Biobrandstofproductie	29%
Duurzaam vastgoed	16%
Restwarmte	50%
Totaal energievoorziening	28%
Zonne-energie (PV)	31%
	27%

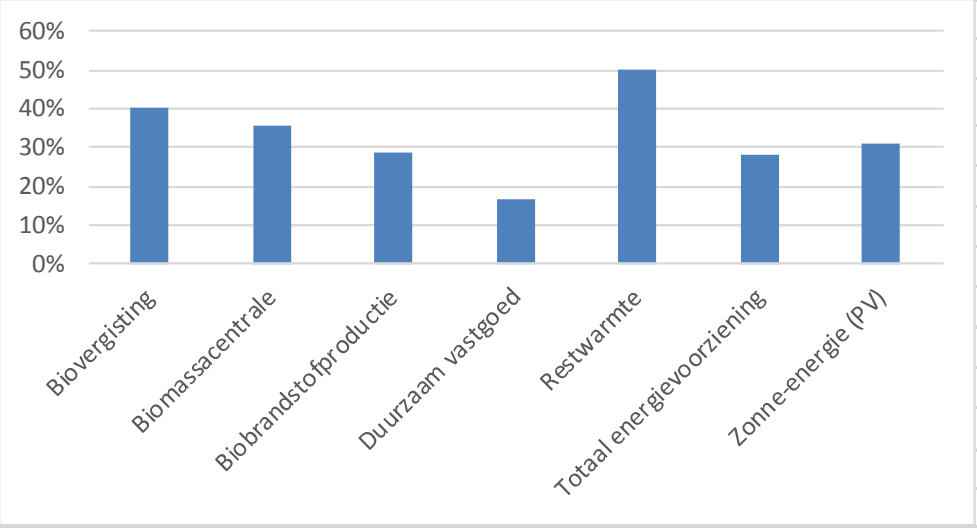

CO2-reductie per technologie in ton per jaar

Project	CO2
Biovergisting	29.791
Biomassacentrale	12.844
Biobrandstofproductie	0
Duurzaam vastgoed	2.043
Restwarmte	0
Totaal energievoorziening	8.092
Zonne-energie (PV)	10.027
	62.797

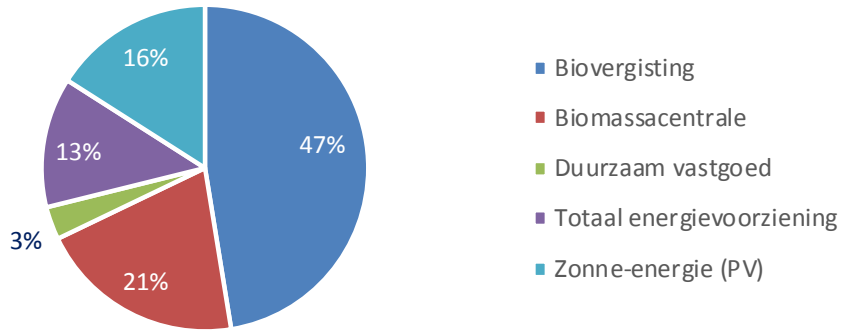

Bijlage 2: Nadere analyse Energieleningen

Aantal gefinancierde projecten per technologie

Project	Aantal
Biomassacentrale	8
Combinatie LED en PV	10
Duurzaam vastgoed	48
LED	43
PV	109
Wind	1
Overig	5
	224

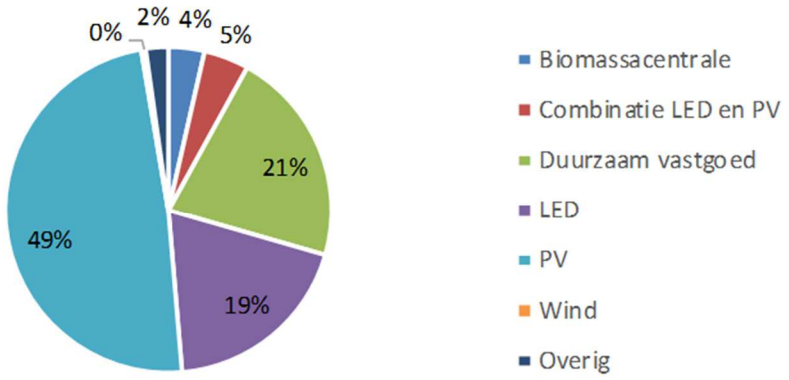

Uitgelokte investering per technologie en gemiddelde investering per project

Project	Investering
Biomassacentrale	€ 729.897
Combinatie LED en PV	€ 480.817
Duurzaam vastgoed	€ 3.322.994
LED	€ 1.139.639
PV	€ 4.826.271
Wind	€ 88.000
Overig	€ 421.442
	€ 11.009.060

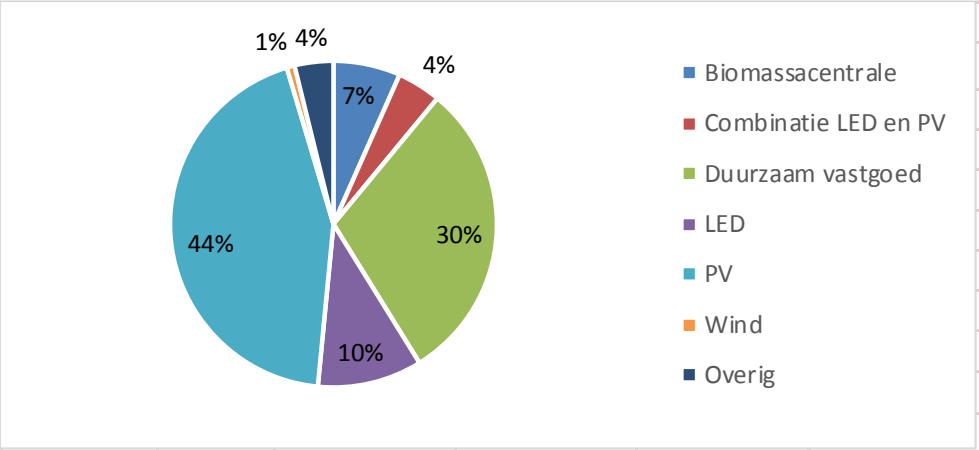

Project	Gem inv/pr
Biomassacentrale	€ 91.237
Combinatie LED en PV	€ 48.082
Duurzaam vastgoed	€ 69.229
LED	€ 26.503
PV	€ 44.278
Wind	€ 88.000
Overig	€ 84.288
	€ 49.148

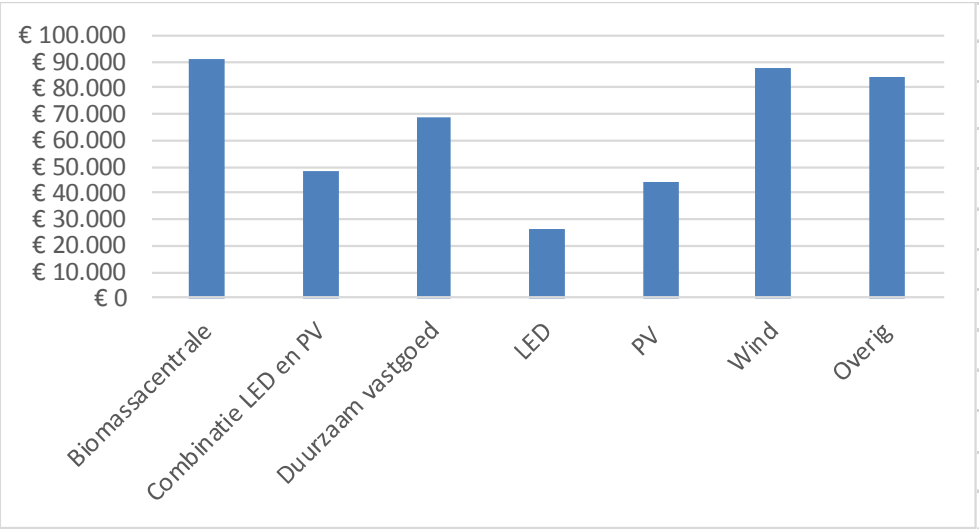

Omvang financieringen per technologie en gemiddelde financiering per project

Project	Gefinancierd
Biomassacentrale	€ 259.216
Combinatie LED en PV	€ 265.561
Duurzaam vastgoed	€ 1.443.046
LED	€ 556.727
PV	€ 2.203.197
Wind	€ 44.000
Overig	€ 190.000
	€ 4.961.746

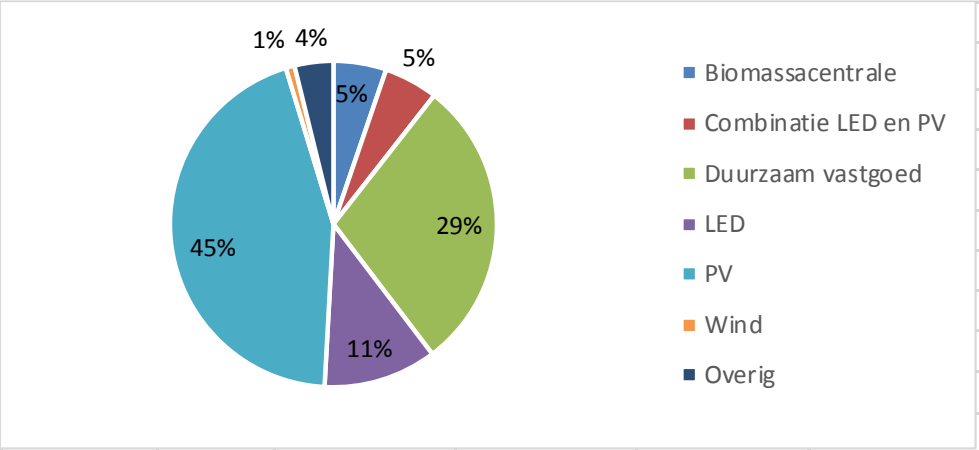

Project	Gem fin/pr
Biomassacentrale	€ 32.402
Combinatie LED en PV	€ 26.556
Duurzaam vastgoed	€ 30.063
LED	€ 12.947
PV	€ 20.213
Wind	€ 44.000
Overig	€ 38.000
	€ 22.151

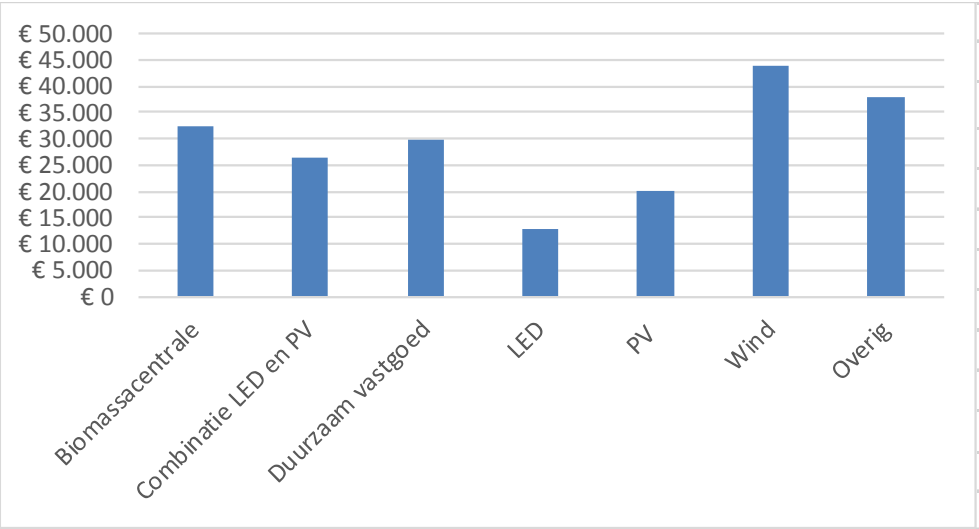

Financieringspercentage (percentage van de investering die is gefinancierd)

Project	Financ. %
Biomassacentrale	40%
Combinatie LED en PV	46%
Duurzaam vastgoed	29%
LED	17%
PV	50%
Wind	28%
Overig	28%
	27%

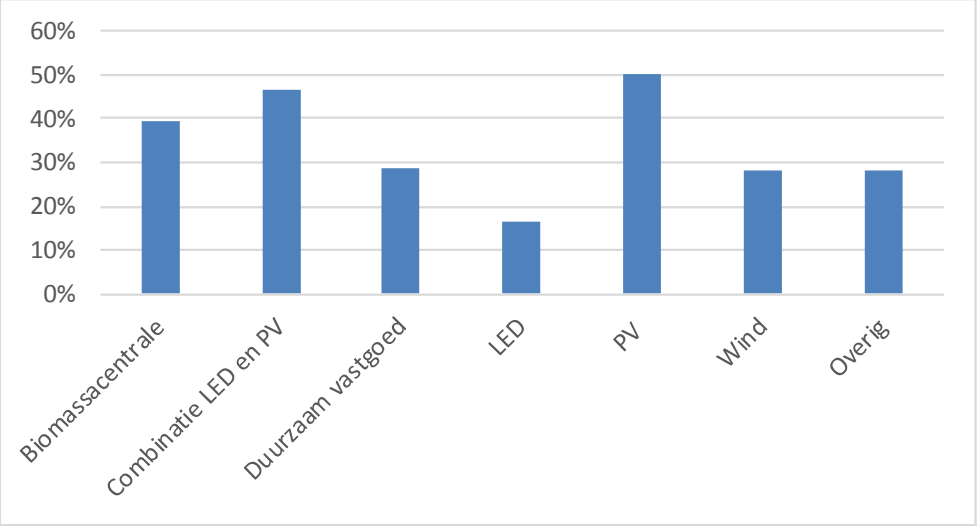

CO2-reductie per technologie in ton per jaar

Project	CO2/jaar
Biomassacentrale	3.238
Combinatie LED en PV	150
Duurzaam vastgoed	893
LED	491
PV	2.597
Wind	34
Overig	66
	7.469

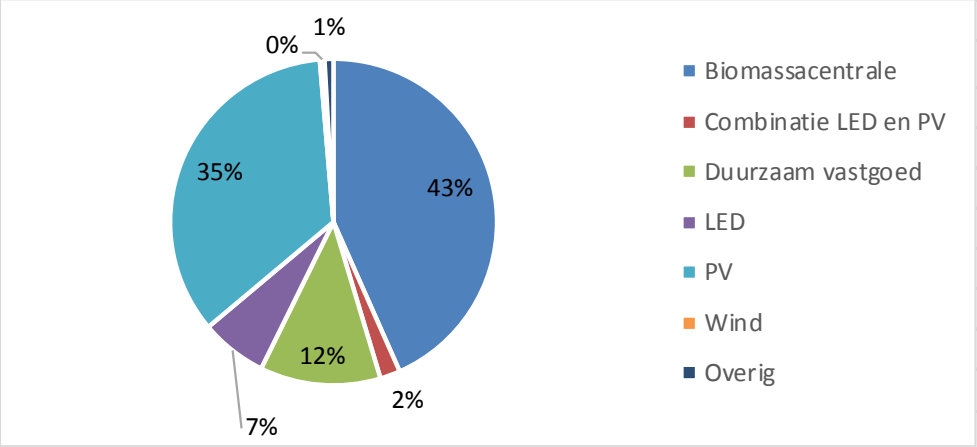

DrentseEnergieOrganisatie

Memo

Aan	:	Gedeputeerde Staten provincie Drenthe
Van	:	Guido Hoek
Betref	:	Nadere toelichting resultaten 2018
Datum	:	19 juli 2019
Versie	:	Definitief

Inleiding

Op 23 mei 2019 zonden wij GS het jaarverslag van de Drentse Energie Organisatie over het jaar 2018. Per abuis hebben wij in het jaarverslag de CO2-reductie van de in 2018 gefinancierde projecten niet opgenomen. Tevens hebben wij geen verklaring gegeven voor de afname van de CO2-reductie van de maatwerkfinancieringen in 2018 ten opzichte van 2017 ondanks de financiering van 11 nieuwe projecten. In deze memo gaan we alsnog in op deze punten. Tevens geven wij een beschrijving van de neveneffecten van de door DEO gefinancierde projecten.

CO2-reductie projecten 2018

In 2018 heeft DEO 11 maatwerkfinancieringen verstrekt die samen een CO2-reductie realiseren van 9.493 ton per jaar. Eén va deze projecten betreft een herfinanciering. De CO2-reductie van dit project betreft 4.132 ton per jaar. Dit betekent dat de nieuwe projecten in 2018 per saldo zorgdragen voor 5.361 ton aan CO2-reductie.

Naast de maatwerkfinancieringen heeft DEO in 2018 in totaal 78 energieleningen verstrekt. De CO2-reductie van deze projecten bedraagt in totaal 2.148 ton per jaar.

Afname CO2-reductie maatwerkfinancieringen

Ondanks een toename van het aantal maatwerkfinancieringen van 43 eind 2017 naar 54 eind 2018 is de gerapporteerde cumulatieve CO2-reductie van de projecten afgenomen. In het jaarverslag 2017 rapporteerden wij over een CO2-reductie van 63.812 ton per jaar als gevolg van de maatwerkfinancieringen. In het jaarverslag van 2018 bedroeg deze reductie nog 62.797 ton per jaar. Dit verschil kan als volgt worden verklaard.

In het jaarverslag van 2017 is nog rekening gehouden met de bouw van een nieuwe vergister in zuidoost Drenthe. Door vergunningsproblemen is de bouw van deze vergister vertraagd en gaat mogelijk niet meer door. DEO heeft in overleg met de leningnemer de maatwerkfinanciering voor het project ingetrokken. De CO2-reductie (ca. 6.000 ton per jaar) voor dit project was reeds meegenomen in het jaarverslag van 2017. In het jaarverslag van 2018 is dit gecorrigeerd. Daarnaast is voor één ander project de CO2-reductie naar beneden bijgesteld ten opzichte van 2017 daar het aantal daadwerkelijk geïnstalleerde zonnepanelen lager bleek te zijn dan vooraf werd aangegeven.

Neveneffecten financieringen DEO

DEO financiert haalbare projecten die zonder financiering van DEO niet realiseerbaar zijn. In 2018 is met de financieringen van DEO voor ruim € 15 miljoen aan investeringen uitgelokt. De arbeid voor de realisatie van deze projecten is voor ruim 90% door noord Nederlandse bedrijven uitgevoerd. In het bijzonder geldt voor de projecten die zijn gefinancierd met de Energielening Drenthe dat het werk in ca. 95% van de gevallen is gegund aan Drentse bedrijven.

In toenemende mate krijgt DEO vragen voor projecten die een bijdrage leveren aan de leefbaarheid. Het gaat hierbij in de regel om zorg gerelateerde energieneutrale vastgoedprojecten die erop zijn gericht dat de voorzieningen in het dorp gehandhaafd blijven dan wel dat mensen in het eigen dorp kunnen blijven wonen en niet hoeven te verhuizen naar de stad.

Stichting Drentse Energie Organisatie
Westenbrink 1
9408BJ Assen

KvK-nummer: 54067162

RAPPORT INZAKE DE JAARSTUKKEN 2018

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

Inhoud

JAARSTUKKEN 2018
JAARREKENING 1
Balans 2
Staat van baten en lasten 4
Kasstroomoverzicht 5
Algemene toelichting 6
Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening 7
Toelichting op de balans 10
Toelichting op de staat van baten en lasten 17
OVERIGE GEGEVENS 23

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

JAARREKENING

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

Balans (na resultaatbestemming)

			31-12-2018 €		31-12-2017 €
Vaste activa					
Financiële vaste activa	1)				
Reguliere financieringen		19.533.377		13.289.974	
Energieleningen		3.487.469		1.866.239	
			23.020.846		**15.156.213**
Vlottende activa					
Vorderingen en overlopende activa	2)				
Debiteuren		73.500		10.875	
Vorderingen en overlopende activa		88.173		259.326	
			161.673		**270.201**
Liquide middelen	3)		**9.296.371**		**12.514.634**
ACTIVA			**32.478.890**		**27.941.048**

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

Balans (na resultaatbestemming)

			31-12-2018 €		31-12-2017 €
Eigen vermogen	**4)**				
Algemene / winstreserves		0		311.602	
Bestemmingsreserve		0		10.792.347	
Bestemmingsreserve - gefinancierd		0		15.867.302	
Eigen vermogen			**0**		**26.971.251**
Leningen Provincie Drenthe	5)	27.450.652		0	
Leningen Gemeenten		212.000		306.400	
			27.662.652		**306.400**
Kortlopende schulden en overlopende passiva	**6)**				
Crediteuren		10.047		30.479	
Nog uit boeken leningen		4.774.137		0	
Overlopende passivaposten		32.054		9.255	
Vooruitontvangen rente Gemeenten		0		27.540	
Nog te verrichten prestaties		0		596.123	
			4.816.238		**663.397**
PASSIVA			**32.478.890**		**27.941.048**

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

Staat van baten en lasten

			2018 €		Begroot €		2017 €
Baten	**7)**						
Baten		739.882		700.000		676.483	
Totaal baten			**739.882**		**700.000**		**676.483**
Lasten							
Aansturing	**8)**	13.470		21.780		10.260	
Communicatie	**9)**	6.924		15.000		11.320	
Project gerelateerd	**10)**	32.065		95.000		43.448	
Exploitatie	**11)**	529.442		508.080		404.272	
Totale lasten			**581.901**		**639.860**		**469.300**
Resultaat			**157.981**		**60.140**		**207.183**

Resultaatbestemming

	2018 €	Begroot €	2017 €
Het resultaat is als volgt verdeeld:			
Egalisatierekening saldo van baten en lasten	157.981	60.140	207.183
Totaal resultaatbestemming	**157.981**	**60.140**	**207.183**

Toelichting bij resultaatbestemming

Per 14 juni 2018 is door de provincie Drenthe een beschikking afgegeven met betrekking tot een herziening van de subsidie Drentse Energie Organisatie. Voor de gevolgen van deze herziening voor de jaarrekening verwijzen wij naar de toelichting op de jaarrekening onder 'Herziening subsidiebeschikking'. Ten gevolge van deze beschikking is de Stichting Drentse Energie Organisatie niet in staat om zelf eigen vermogen op te bouwen, maar zal een eventueel positief saldo van baten en lasten terug moeten worden betaald aan de provincie Drenthe. Dit saldo wordt verwerkt onder de omschrijving 'Egalisatierekening saldo van baten en lasten'. De mutaties van deze rekening vanaf de oprichting van de Stichting worden weergegeven onder de toelichting op de Leningen provincie Drenthe.

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

Kasstroomoverzicht

De mutatie van de geldmiddelen is als volgt te analyseren:

	2018 €	2017 €
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Ontvangen interest liquide middelen	49.226	74.570
Ontvangen interest financiële vaste activa	663.116	601.913
Ontvangen inkomsten	27.540	-
Totale lasten	-581.901	-469.300
Resultaat	**157.981**	**207.183**
Veranderingen in werkkapitaal		
Debiteuren	-62.625	-10.875
Overige vorderingen en overlopende activa	-171.153	24.181
Mutatie kortlopende schulden (exclusief kredietinstellingen)	992	11.134
	-109.520	**24.440**
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Mutatie financiële vaste activa	-3.391.764	-2.543.914
	-3.391.764	**-2.543.914**
Kasstroom uit financieringsactiviteiten Mutatie Schulden aan financiers	94.000	217.400
	94.000	**217.400**
Mutatie geldmiddelen	**-3.218.263**	**-2.094.828**
Beginsaldo liquide middelen	**12.514.634**	**14.609.462**
Mutatie geldmiddelen	-3.218.263	-2.094.828
Eindsaldo liquide middelen	**9.296.371**	**12.514.634**

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

Algemene toelichting

ALGEMEEN
Stichting Drentse Energie Organisatie, opgericht op 1 december 2011 en gevestigd aan de Westenbrink 1, 9408BJ te Assen en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 54067162.

ACTIVITEITEN

De stichting Drentse Energie Organisatie stelt zich ten doel:
het er aan bijdragen dat de energietransitie doelstellingen van de provincie Drenthe zoveel mogelijk zullen en kunnen worden gerealiseerd.
De stichting zal zich hiertoe richten op het benutten van kansen om duurzame energie projecten op te starten en/of te begeleiden en op het wegnemen van knelpunten die de realisatie van duurzame energieprojecten (kunnen) belemmeren.

De stichting tracht haar doel onder meer te bereiken door:
- het (in financiële zin) ondersteunen van op het gebeid van energie geïnitieerde activiteiten en projecten door organisaties/instanties en bedrijven alsmede gemeenten en andere overheidsinstanties;
- het (doen) verstrekken van leningen alsmede het ter leen aannemen van gelden en het sluiten van overeenkomsten met andere initiatieven die onder het in lid 1 beschreven doel vallen alsmede het (doen) uitvoering geven aan dergelijke initiatieven;
- het beleggen van vermogen in (hypothecaire) schuldvorderingen, registergoederen, valuta en effecten en vermogenswaarden in het algemeen;
- het overdragen (al dan niet ten titel van beheer) van schuldvorderingen en vermogenswaarden in het algemeen.

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De jaarrekening is opgesteld volgens bepalingen van de Richtlijnen voor de Jaarrekening (RJ) 640 'Organisaties zonder winststreven'.
De functionele en presentatie valuta van de jaarrekening betreft de euro.

WNT
Voor de uitvoering van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de (semi)publieke sector (WNT) heeft de stichting zich gehouden aan de Beleidsregel toepassing WNT en deze als normenkader bij het opmaken van deze jaarrekening gehanteerd.

Stelselwijziging

Stichting Drentse Energie Organisatie is van mening dat de waardering van de voorzieningen op de verstrekte leningen op basis van de 'expected loss' methode een beter inzicht geeft in de jaarrekening. Om die reden heeft de stichting hiervoor een stelselwijziging doorgevoerd. De vergelijkende cijfers over 2017 zijn aangepast.

De reden voor de stelselwijziging is gelegen in de volgende omstandigheden:
- de subsidievoorwaarden met de provincie Drenthe zijn aangepast, waarbij zij inzage verlangt in de risico's in het betreffende boekjaar die van invloed zijn op de waarde van de kredietsubsidie;
- wijziging van de richtlijn RJ 290 (financiële instrumenten) op basis van de internationale standaard IFRS9. Omdat financieringsactiviteiten de kern van activiteiten van de stichting betreffen, wordt deze systematiek per 1 januari 2018 toegepast. Deze nieuwe verslaggevingsregel vloeit voort uit de gevolgen van de kredietcrisis in 2008, waaruit bleek dat de systematiek voor het verantwoorden van kredietverliezen voor verbetering vatbaar was. De RJ biedt de mogelijkheid de methodiek toe te passen in de jaarrekening.

Het verschil van de tot dit boekjaar toegepaste methodiek (incurred credit loss) en de nieuwe toegepaste methodiek (expected credit loss) kan als volgt worden toegelicht:

Bij het incurred loss model dient op elke balansdatum per financieel actief te worden bepaald of er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen. Objectieve aanwijzingen kunnen bijvoorbeeld bestaan uit storneringen van maandtermijnen van aflossingen en rente. Bij het expected loss model moeten in het algemeen bijzondere waardeverminderingen van een financieel actief worden verantwoord op basis van de te verwachten kredietverliezen voor de komende twaalf maanden. Deze methodiek leidt in zijn algemeenheid tot hogere voorzieningen op de verstrekte leningen.

De verschillen tussen het oude en het nieuwe stelsel zijn als volgt weer te geven:

De invloed van de stelselwijziging op het vermogen is weergegeven onder de toelichting op het eigen vermogen bij de posten overige reserves en bestemmingsreserve.

De invloed van de stelselwijziging op het saldo van baten en lasten kan als volgt worden weergegeven:

Saldo baten en lasten 2017 volgens grondslagen 2018:	207.183	euro
Af: wijziging dotatie voorzieningen:	68.852	euro
Af: correctie ivm herziening subsidievoorwaarden*	81.148	euro
Saldo baten en lasten 2017 volgens grondslagen 2017:	57.183	euro

* Voor de correctie i.v.m. herziening van de subsidievoorwaarden wordt verwezen naar de toelichtende paragraaf op deze herziening.

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

Herziening subsidiebeschikking

HERZIENING SUBSIDIEBESCHIKKING

Per 14 juni 2018 is door de provincie Drenthe een beschikking afgegeven met betrekking tot een herziening van de subsidie Drentse Energie Organisatie (zaaknummer 201801216). Met deze beschikking zijn de tot dan toe verstrekte subsidies omgezet naar een kredietsubsidie. Daarnaast is de omvang van de subsidie verhoogd met € 10.000.000,- tot € 39.200.000,-. Voor dit gehele bedrag is door de stichting een overeenkomst van geldlening aangegaan, waarvan ultimo boekjaar 2018 een bedrag van € 29.200.000,- is opgenomen.

De activiteiten van de stichting eindigen op basis van de subsidievoorwaarden per 31 december 2025. Na beëindiging van de activiteiten zal eindverantwoording worden opgesteld, leidend tot een liquidatieplan. Dit liquidatieplan bevat in ieder geval:

- een overzicht van projecten (inclusief risicoprofiel per project) waarvoor tot en met 31 december 2025 ten laste van het (revolverende) fonds bijdragen zijn verstrekt of gelden zijn verplicht;
- een prognose over gelden (inclusief schema van aflossing) die na 2025 zullen terugvloeien naar de stichting en de na 2025 vrijvallende verplichtingen ten laste van de stichting;
- een overzicht van de resterende subsidiegelden per 31 december die niet zijn uitgegeven en waarvoor geen verplichtingen meer zijn aangegaan;
- een overzicht van alle overige rechten en plichten van de stichting;
- een voorstel tot aflossing van de kredietsubsidie.

De wijziging van de subsidievoorwaarden heeft gevolgen voor de jaarrekening. Door de wijziging is de stichting niet in staat om eigen vermogen te vormen. Het eigen vermogen, bestaande uit de posten algemene reserve en bestemmingsreserves, zijn in het boekjaar 2018 omgezet naar een lening van de provincie Drenthe. Eventuele verliezen op leningen worden uiteindelijk dan ook niet gedragen door de stichting Drentse Energie Organisatie, maar door de provincie Drenthe. Om inzicht te geven in de door de provincie te verwachten terugbetaling van de kredietsubsidie, verhoogd met overschotten van baten en lasten en verminderd met tekorten van baten en lasten is een correctiepost 'egalisatievoorziening lening provincie Drenthe' opgenomen.

De gevolgen van de herziening van de subsidiebeschikking zijn voor het inzicht ook verwerkt in de vergelijkende cijfers in de staat van baten en lasten over voorgaand boekjaar. Voor het effect van deze aanpassing wordt verwezen naar de toelichting op de stelselwijziging.

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Activa

De jaarrekening is opgemaakt op basis van historische kostprijs. Voor zover niets anders is vermeld, zijn de activa en de schulden opgenomen tegen nominale waarde.

Financiële vaste activa

De vorderingen en leningen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, welke gelijk is aan de nominale waarde, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van voorzieningen wegens oninbaarheid. Als de ontvangst van de vordering is uitgesteld op grond van een verlengde overeengekomen betalingstermijn wordt de reële waarde bepaald aan de hand van de contante waarde van de ontvangsten.

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voorzover niet anders vermeld staan de liquide middelen volledig ter vrije beschikking.

Passiva

De jaarrekening is opgemaakt op basis van historische kostprijs. Voor zover niets anders is vermeld, zijn de schulden opgenomen tegen nominale waarde.

Langlopende schulden

Schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde tenzij anders is bepaald. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering opgenomen.

Kortlopende schulden

Schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde tenzij anders is bepaald. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering opgenomen.

GRONDSLAGEN VOOR DE BEPALING VAN HET RESULTAAT

Algemene grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Baten

Baten uit renteopbrengsten uit verstrekte leningen en banktegoeden worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

Lasten

De lasten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

GRONDSLAGEN VOOR HET KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode.

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

Toelichting op de balans

Hierna worden de specifieke posten uit de balans per 31 december 2018 nader toegelicht:

1) Financiële vaste activa

De mutaties in de leningen in het boekjaar 2018 zijn hieronder samengevat:

	Reguliere financieringen €	Energie-leningen €	Totaal €
Saldo uitstaande leningen	13.976.901	1.890.365	15.867.266
Voorzieningen op verstrekte leningen	-686.927	-24.126	-711.053
Boekwaarde per 1 januari	**13.289.974**	**1.866.239**	**15.156.213**
Verstrekkingen	3.173.305	1.705.034	4.878.339
Aflossingen	-1.006.797	-479.778	-1.486.575
Mutatie voorziening	-248.099	-26.582	-274.681
Goedgekeurde nog niet uitgeboekte financieringen	4.325.000	449.137	4.774.137
Mutaties 2018	**6.243.409**	**1.647.811**	**7.891.220**
Saldo uitstaande leningen	16.143.403	3.089.076	19.232.479
Voorzieningen op verstrekte leningen	-935.026	-50.744	-985.770
Goedgekeurde nog niet uitgeboekte financieringen	4.325.000	449.137	4.774.137
Boekwaarde per 31 december	**19.533.377**	**3.487.469**	**23.020.846**

Toelichting bij financiële vaste activa

In de leningsovereenkomsten van de reguliere financieringen zijn door de stichting Drentse Energie Organisatie zekerheidsstellingen opgenomen. Het kan hier gaan om leningsovereenkomsten met vestigen van hypotheek, met verpanding van een SDE-subsidie of met verpanding van vorderingen of andere activa.

Voor de bepaling van de hoogte van de te hanteren voorziening van een lening wordt rekening gehouden met een inschatting van de waarschijnlijkheid dat de lening niet zal worden terugbetaald, de omvang van de uitstaande lening op balansdatum verhoogd met de te betalen rente voor de komende twaalf maanden en de verstrekte zekerheden volgens de 'expected credit loss' methodiek.

De rentetarieven voor de Regeling Energielening Drenthe worden vastgesteld op basis van een basistarief dat is afgeleid van de tarieven zoals deze worden gepubliceerd door het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting, verminderd met een rentekorting welke afhankelijk is van de looptijd van de lening. Het rentetarief kan nooit lager zijn dan de door het bestuur vastgestelde minimumtarieven.

De rentetarieven voor de Reguliere Financieringen worden vastgesteld op basis van een basistarief dat is afgeleid van 1-jaars EURIBOR. Dit basistarief wordt vervolgens verhoogd met een risico-opslag en een opslag voor de rentevast periode. De risico-opslag wordt bepaald op basis van een rating-rapport, de omvang van de verstrekte zekerheden en de looptijd.

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

2) Vorderingen en overlopende activa

Debiteuren

De debiteuren zijn gewaardeerd tegen nominale waarde van de uitstaande vorderingen. Een voorziening wegens mogelijke oninbaarheid wordt niet noodzakelijk geacht.

	31-12-2018 €	31-12-2017 €
Debiteuren		
Totaal debiteuren	73.500	10.875
	73.500	**10.875**
Vorderingen en overlopende activa		
Nog te ontvangen rente banken	15.173	74.565
Nog te ontvangen bedrag van de lening o/g Energielening gem. Emmen	0	89.000
Nog te ontvangen subsidiebedrag van de Energielening gem. Emmen	11.000	11.000
Nog te ontvangen bedrag van de Energielening sport Tynaarlo van de gem. Tynaarlo	62.000	62.000
Nog te ontvangen aflossing en rente Robbemont	0	3.698
Nog te ontvangen aflossing en rente Zwaluwhoeve	0	9.726
Nog te ontvangen aflossing en rente Drentse Hoeve	0	9.337
	88.173	**259.326**

	31-12-2018 €	31-12-2017 €
Liquide middelen		
ABNAMRO-bank	3.915.922	4.066.473
ING-bank	868	2.094.187
Rabobank	5.379.581	6.353.974
	9.296.371	**12.514.634**

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

4) Eigen vermogen

Het verloop van het kapitaal van de stichting wordt in het onderstaand overzicht weergegeven:
Overige reserve

	31-12-2018 €	31-12-2017 €
Stand per 1 januari	311.602	104.420
Resultaat huidig boekjaar	176.971	207.182
Mutatie in verband met wijziging subsidievoorwaarden	-488.573	0
Stand per 31 december	0	311.602

In verband met een stelselwijziging zijn de vergelijkende cijfers aangepast, waarbij het positieve verschil ten gunste van de overige reserve is verwerkt. Omdat in de voorgaande boekjaren negatieve saldi van de staat van baten en lasten ten laste van de bestemmingsreserve werden gebracht, zijn bij de beginstand van het eigen vermogen alleen de positieve saldi meegenomen. Het verschil in stand tussen het in de jaarrekening over 2017 gepresenteerde saldo algemene reserve (€ 161.602,-) bedraagt € 150.000,-.

Ten gevolge van een wijziging van de subsidievoorwaarden beschikt de stichting niet meer over eigen vermogen, aangezien de gehele subsidie is omgezet in een lening, welke wordt verantwoord en toegelicht onder langlopende schulden.

Bestemmingsreserve

	31-12-2018 €	31-12-2017 €
Boekwaarde per 1 januari volgens jaarrekening vorig verslagjaar	10.792.347	12.235.750
Mutatie huidig boekjaar	-10.792.347	-1.443.403
Boekwaarde per 31 december volgens jaarrekening vorig verslagjaar	**0**	**10.792.347**

In verband met een stelselwijziging zijn de vergelijkende cijfers aangepast, waarbij een deel van het verschil ten laste van de post bestemmingsreserve is verwerkt. Omdat in de voorgaande boekjaren negatieve saldi van de staat van baten en lasten ten laste van de bestemmingsreserve werden gebracht, zijn bij de beginstand van de bestemmingsreserve alleen de negatieve saldi meegenomen. Het verschil in stand tussen het in de jaarrekening over 2017 gepresenteerde saldo bestemmingsreserve (€ 11.503.436,-) bedraagt € 711.089,-.

Ten gevolge van een wijziging van de subsidievoorwaarden beschikt de stichting niet meer over eigen vermogen, aangezien de gehele subsidie is omgezet in een lening, welke wordt verantwoord en toegelicht onder langlopende schulden.

Vanwege de bijzondere situatie over het boekjaar 2018 in verband met een wijziging van de subsidievoorwaarden met terugwerkende kracht voor alle reeds verstrekte subsidies, is er voor gekozen deze mutatie niet via het resultaat maar rechtstreeks via het vermogen te verwerken.

Bestemmingsreserve - gefinancierd

	31-12-2018 €	31-12-2017 €
Boekwaarde per 1 januari volgens jaarrekening vorig verslagjaar	15.867.302	13.323.388
Mutatie huidig boekjaar	-15.867.302	2.543.914
Boekwaarde per 31 december volgens jaarrekening vorig verslagjaar	**0**	**15.867.302**

Ten gevolge van een wijziging van de subsidievoorwaarden beschikt de stichting niet meer over eigen vermogen, aangezien de gehele subsidie is omgezet in een lening, welke wordt verantwoord en toegelicht onder langlopende schulden. Vanwege de bijzondere situatie over het boekjaar 2018 in verband met een wijziging van de subsidievoorwaarden met terugwerkende kracht voor alle reeds verstrekte subsidies, is er voor gekozen deze mutatie niet via het resultaat maar rechtstreeks via het vermogen te verwerken.

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

5) Langlopende schulden

De mutaties in de langlopende schulden in het boekjaar 2018 zijn hierna samengevat opgenomen:

Leningen Provincie Drenthe

	Lening Provincie Drenthe €
Oorspronkelijke hoofdsom	0
Boekwaarde 1 januari	**0**
Toename hoofdsom	29.200.000
Egalisatierekening saldo van baten en lasten	-763.578
Egalisatierekening voorzieningen op leningen	-985.770
Boekwaarde 31 december	**27.450.652**

Toelichting bij verloop lening provincie Drenthe

Aan het eind van de looptijd zal de lening in zijn geheel worden afgelost, waarvoor een liquidatieplan zal worden opgesteld.
De hoofdsom van de lening bedraagt € 39.200.000,-, waarvan er op balansdatum € 29.200.000 is ontvangen.
De lening is renteloos.
Per balansdatum zijn een tweetal mutaties toegepast op het nominale bedrag in de vorm van egalisatierekeningen.
Eén deel heeft betrekking op de cumulatieve saldi van baten en lasten. Doordat deze bij de opstart van de activiteiten negatief waren, is dit saldo op dit moment nog negatief. Het verloop van deze rekening vanaf de start van de activiteiten kan als volgt worden gespecificeerd:

Boekjaar		*Resultaat*
2011	*-/-*	*169.585,-*
2012	*-/-*	*480.280,-*
2013	*-/-*	*299.943,-*
2014	*-/-*	*208.030,-*
2015	*-/-*	*75.324,-*
2016		*104.420,-*
2017		*207.182,-*
2018		*157.981,-*
Saldo per 31-12-2018		*763.578,-*

Het andere deel, met de omschrijving 'egalisatierekening voorzieningen op leningen' heeft betrekking op de voorzieningen die zijn getroffen op de verstrekte leningen op basis van de 'expected loss' methodiek, zoals onder stelselwijziging nader is toegelicht.

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

Leningen Gemeenten	Energielening Gem. Emmen	Energielening Gem. AA en Hunze	Energielening Sport Tynaarlo gem. Tynaarlo	Lening Gem. Emmen	Totaal
	€	€	€	€	€
Oorspronkelijke hoofdsom	178.000	66.400	62.000	0	306.400
Stand 1 januari	**178.000**	**66.400**	**62.000**	**0**	**306.400**
Toename hoofdsom	0	0	0	150.000	150.000
Aflossingen	-178.000	-66.400	0	0	-244.400
Boekwaarde 31 december	**0**	**0**	**62.000**	**150.000**	**212.000**

Toelichting bij Leningen Gemeenten

Energielening Gemeente Emmen
De lening is in twee tranches verstrekt op respectievelijk 13 juli 2016 en 6 maart 2017, voor een bedrag van € 89.000 per tranche, totaal nominaal groot € 178.000,-. De lening is renteloos en in 2018 in zijn geheel afgelost.

Energielening Gemeente AA en Hunze
De lening is verstrekt op 3 maart 2017, nominaal groot € 66.400,-. De lening is renteloost en in zijn geheel afgelost in 2018.

Energielening Sport Tynaarlo
De lening is verstrekt op 3 oktober 2017, nominaal groot € 62.000,- met een rente van 1,5 % op jaarbasis De lening is in zijn geheel afgelost in 2018.

Lening Gemeente Emmen
De lening is aangegaan op 8 juni 2018, nominaal groot € 150.000,-, met een rente van 1 % op jaarbasis. De lening kent een looptijd van 15 jaar en dient per 1 maart 2033 in zijn geheel te zijn afgelost.

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

6) Kortlopende schulden en overlopende passiva

Kortlopende schulden, toelichting

Onder de kortlopende schulden bevinden zich, evenals op 31 december 2017, geen posten met een overeengekomen looptijd die langer is dan 1 jaar.

Schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde tenzij anders is bepaald.

	31-12-2018 €	31-12-2017 €
Crediteuren	**10.047**	**30.479**
Nog uit boeken leningen		
Reguliere financieringen	4.325.000	0
Energieleningen	449.137	0
	4.774.137	**0**
Overige schulden en overlopende passiva		
Nog te verrichten prestaties	0	596.123
Vooruitontvangen rente Gem. Emmen	0	19.800
Vooruitontvangen rente Gem. Aa en Hunze	0	7.740
Overlopende passivaposten	32.054	9.255
	32.054	**632.918**

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Langlopende lening provincie Drenthe
Op basis van de leningovereenkomst met de provincie Drenthe heeft de stichting recht op een aanvullende kredietsubsidie van € 10.000.000,-. Voorschotten op deze lening zullen door de provincie worden uitbetaald aan de stichting tot en met 31 december 2025 naar gelang de behoefte van financiering door de stichting.

Vennootschapsbelastingplicht
Vanaf 1 januari 2016 is de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsdondernemingen in werking getreden. Hierdoor is de vrijstelling van artikel lid 7 niet langer van toepassing. Publiekrechtelijke rechtspersonen zijn in principe allemaal belast, tenzij er een vrijstelling van toepassing is. Eerder was dat andersom. Tot en met het verslagjaar 2015 is een exploitatiesubsidie nodig gebleken voor een kostenneutrale exploitatie. Vanaf 2016 zijn de baten uit financieringsactiviteiten groter dan de lasten waarmee een positief saldo is gerealiseerd. Echter, door de wijziging van de subsidievoorwaarden komt dit positieve saldo de stichting niet toe. Het bestuur stelt zich op het standpunt niet belastingplichtig te zijn voor de Vennootschapsbelasting en heeft hiertoe een verzoek om bevestiging van dit standpunt ingediend bij de belastingdienst op 13 april 2018. Tot op heden is hierop nog geen bevestiging ontvangen.

Dienstverleningsovereenkomst provincie Drenthe
Deze niet in de balans opgenomen verplichting betreft het dienstenprotocol dat DEO heeft met de provincie Drenthe. In het diensten protocol is het gebruik van huisvesting, ICT en telefonie, diensten en middelen en financiële administratie/advies geregeld, dat de provincie Drenthe aan de Drentse Energie Organisatie ter beschikking stelt. Met ingang van dit boekjaar is besloten niet langer gebruik te maken van de dienst financiële administratie/advies. Voor de resterende diensten is € 52.004 (incl. BTW) betaald.

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

Toelichting op de staat van baten en lasten

Hieronder worden de specifieke posten uit de staat van baten en lasten over 2018 nader toegelicht:

			2018 €		Begroot €		2017 €
Baten	**13)**						
Financiële baten projectvermogen		663.116		600.000		601.913	
Financiële baten liquide middelen		49.226		100.000		74.570	
Vrijval vooruit ontvangen rente		27.540		0		0	
Totaal baten			**739.882**		**700.000**		**676.483**
Lasten							
Raad van Toezicht		6.630		3.630		10.260	
Bestuur		6.840		18.150		0	
Aansturing	**14)**		**13.470**		**21.780**		**10.260**
Netwerkbijeenkomst		0		0		3.154	
Communicatie		6.924		15.000		8.166	
Communicatie	**15)**		**6.924**		**15.000**		**11.320**
Servicepunt NMF		10.500		40.000		27.500	
Onderzoek/inhuur fin-econ/jur expertise		17.376		50.000		11.030	
Incasso kosten		4.189		5.000		4.917	
Mutatie voorziening verstrekte leningen		274.681		0		68.852	
Mutatie egalisatierekening		-274.681		0		-68.851	
Project gerelateerd	**16)**		**32.065**		**95.000**		**43.448**
Huisvestingskosten		27.649		27.000		27.240	
Organisatiekosten		955		5.000		0	
Voorziening (ICT en telefonie)		15.711		16.000		15.478	
Reis- en verblijfkosten		76		0		191	
Verzekeringen		1.513		1.800		727	
Financiële administratie en advies		29.471		17.000		17.034	
Accountantskosten		19.678		10.000		16.497	
Software		1.304		2.000		1.031	
Hosting Website		778		2.000		996	
Inhuur- en detacheringskosten		430.403		424.780		323.526	
Bankkosten		1.723		1.500		1.551	
Rentelasten		0		0		1	
Overig		181		1.000		0	
Exploitatie	**17)**		**529.442**		**508.080**		**404.272**
Totale lasten			**581.901**		**639.860**		**469.300**
Resultaat			**157.981**		**60.140**		**207.183**

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

Toelichting verschillen realisatie met de begroting:

Ten aanzien van de verschillen tussen de realisatie in 2018 ten opzichte van de begroting voor dat boekjaar geven wij hierbij een nadere toelichting op een aantal opvallende verschillen:

Vrijval vooruit ontvangen rente
- Door overname van leningen van de gemeenten Emmen en Aa&Hunze is de post vooruit ontvangen rente, welke onder de kortlopende passiva stonden verantwoord, vrij gevallen ten gunste van het resultaat.

Lasten Raad van Toezicht / Bestuur
- Door wijziging van de organisatiestructuur van Stichting Drentse Energie Organisatie, waarbij de Raad van Toezicht is omgezet naar een Stichtingsbestuur, zijn de lasten voor de Raad van Toezicht vanaf dit boekjaar komen te vervallen.

Mutatie voorziening verstrekte leningen / Mutatie egalisatievoorziening lening provincie Drenthe
- Door de wijziging van de subsidievoorwaarden komen eventuele verliezen op financieringen ten laste van de schuld aan de provincie Drenthe. Om die reden worden de gezamenlijke mutaties van de voorzieningen op verstrekte leningen voor het zelfde bedrag gemuteerd op de lening van de provincie Drenthe.

Overige afwijkingen tussen realisatie en begroting behoeven naar hun aard en/of omvang geen nadere toelichting.

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

Overige toelichtingen

Bezoldiging toezichthouders, bestuur en topfunctionaris
Op basis van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving 640.413 dient de bezoldiging met inbegrip van pensioen-lasten van bestuurders, gewezen bestuurders, toezichthouders en gewezen toezichthouders per categorie te worden vermeld. Informatie over de bezoldiging behoeft niet te worden vermeld als het bedrag tot een enkele natuurlijke persoon kan worden herleid (RJ 640.425)

Bestuurder/fondsmanager
De bestuurder/fondsmanager van de Drentse Energie Organisatie werd in 2018 voor 1.350 uren ingehuurd via Katha Management & Advies. Op basis van de Wet Normering Topinkomens, zoals uitgewerkt door het ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK), leidt dit tot een deeltijdfactor van 0,99. De vergoedingen voor verrichte werkzaamheden in 2018 bedroeg € 155.250,-. De betaalde BTW over deze vergoedingen bedroeg € 32.602,-. Deze lasten zijn ondergebracht onder de post Inhuur en detacheringskosten. Per 23 augustus 2018 is een organisatieverandering doorgevoerd, waarbij de functie van bestuurder is omgezet naar fondsmanager. Op basis van de functie-inhoud en de bevoegdheden van de fondsmanager is besloten de volledige vergoeding op te nemen in de WNT-verantwoording topinkomens.

Toezichthouders / Stichtingsbestuur
Per 23 augustus is een organisatieverandering doorgevoerd, waarbij naast een functieverandering voor de bestuurder naar fondsmanager tevens de Raad van Toezicht is omgezet naar het stichtingsbestuur. De totaal verstrekte vergoedingen in het kader van de Raad van Toezicht bedroeg in 2018 € 6.630,-. De totaal verstrekte vergoedingen in het kader van het stichtingsbestuur bedroeg in 2018 € 6.840.-. De specificatie van deze vergoedingen is afzonderlijk weergegeven.

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

WNT-verantwoording 2018

De WNT is van toepassing op de stichting Drentse Energie Organisatie. Het voor de Drentse Energie Organisatie toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2018 € 189.000,- (Categorie 1. Algemeen bezoldigingsmaximum).

Bezoldiging topfunctionarissen

bedragen x € 1	Guido Hoek
Functiegegevens	Bestuurder/Fondsmanager
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,99
Dienstbetrekking?	nee
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	155.250
Beloningen betaalbaar op termijn	0
Subtotaal	*155.250*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	187.060
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	0
Totale bezoldiging	155.250
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
Gegevens 2017	
bedragen x € 1	**Guido Hoek**
Functiegegevens	Bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,75
Dienstbetrekking?	nee
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	117.530
Beloningen betaalbaar op termijn	-
Subtotaal	*117.530*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	135.617
Totale bezoldiging	117.530

Het omvang dienstverband als deeltijdfactor in fte en individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum waren onjuist gepresenteerd in de jaarrekening 2017. In de jaarrekening 2017 stond een deeltijdfactor van 0,80 en een bezoldigingsmaximum van € 181.000. Hertoetsing over 2017 aan de WNT-norm leidt niet tot onverschuldigde betalingen.

geparafeerd voor waarmerkingsdoeleinden

Bezoldiging Raad van Toezicht (tot 23/8/2018)

bedragen x € 1	D. Dijk	J.W. Resink	M. van Ee
Functiegegevens	**Voorzitter RvT**	**Lid RvT**	**Lid RvT**
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01-23/8	01/01-23/8	01/01-23/8
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	3.000	3.000	0
Beloningen betaalbaar op termijn	0	0	0
Totaal bezoldiging	3.000	3.000	0
Individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	18.175	12.117	12.117
Verplichte motivering van de overschrijding van het individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t
Gegevens 2017			
Functiegegevens 2017	**Voorzitter RvT**	**Lid RvT**	**Lid RvT**
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01-31/12	01/01-31/12	01/01-31/12
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	3.000	3.000	3.000
Beloningen betaalbaar op termijn	0	0	0
Totaal bezoldiging 2017	3.000	3.000	3.000

Bezoldiging Stichtingsbestuur (vanaf 23/8/2018)

bedragen x € 1	D. Dijk	J.W. Resink	W. Cnossen
Functiegegevens	**Voorzitter**	**Secretaris**	**Penningmeester**
Aanvang en einde functievervulling in 2018	23/8-31/12	23/8-31/12	23/8-31/12
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	2.000	2.000	2.000
Beloningen betaalbaar op termijn	0	0	0
Totaal bezoldiging	2.000	2.000	2.000
Individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	10.175	6.783	6.783
Verplichte motivering van de overschrijding van het individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

Ondertekening jaarrekening

Assen, 12 februari 2019

D. Dijk
Voorzitter

W.H.M. Cnossen
Penningmeester

J.W. Resink
Secretaris

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

OVERIGE GEGEVENS

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

ACCOUNTANTSVERKLARING

geparafeerd voor
waarmerkingsdoeleinden

de Jong & Laan

Accountants
Belastingadviseurs

adres Van Elmptstraat 14
9723 ZL Groningen
telefoon 050 - 316 69 66
e-mail groningen@jonglaan.nl
internet www.jonglaan.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Drentse Energie Organisatie

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 Stichting Drentse Energie Organisatie te Assen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Drentse Energie Organisatie per 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 "Organisaties zonder winststreven" en de bepalingen van en krachtens de Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semi-publieke sector (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2018;
2. de staat van baten en lasten over 2018; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol WNT vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Drentse Energie Organisatie zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Benadrukken fiscale positie

Wij vestigen de aandacht op de paragraaf Vennootschapsbelastingplicht (Vpb) in de toelichting van de jaarrekening, waarin de gevolgen van de per 1 januari 2016 ontstane vennootschapsbelastingplicht van de onderneming is toegelicht. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die alleen bestaat uit de overige gegevens op grond van richtlijn 640 "Organisaties zonder winststreven" van de richtlijnen voor de jaarverslaggeving.

De Jong & Laan Accountants B.V., gevestigd te Almelo, KvK 06054458. Op al onze diensten en werkzaamheden zijn onze algemene voorwaarden van toepassing. Deze algemene voorwaarden zijn gedeponeerd bij de KvK Oost Nederland te Enschede onder nr. 08153431, zijn in te zien op www.jonglaan.nl, en worden op verzoek kosteloos toegezonden.

SRA GGi INDEPENDENT MEMBER

deJong&Laan

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie een materiële afwijking bevat:

- In afwijking van richtlijn 640 "Organisaties zonder winststreven" van de richtlijnen voor de jaarverslaggeving ontbreekt het bestuursverslag. Om die reden doen wij geen uitspraak over het bestuursverslag.

Uitgezonderd het effect van het voorgaande zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van RJ 640 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in RJ 640 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met RJ 640 "Organisaties zonder winststreven".

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 "Organisaties zonder winststreven" en de bepalingen van en krachtens de Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semi-publieke sector (WNT). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opstellen van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de stichtingsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften, het controleprotocol WNT en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

deJong&Laan

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als zij concluderen dat er onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 12 februari 2019
De Jong & Laan Accountants B.V.

Drs. D. Bangma RA